

Unge ledige i Københavns Kommune

En analyse af unge ledige uden uddannelse

December 2007

Indholdsfortegnelse

1. Hovedresultater og anbefalinger	3
1.1 Anbefalinger	4
2. Indledning og metode	7
2.1 Baggrund	7
2.2 Metode og datakilder	7
2.3 Rapportens struktur	9
3. De ledige unge	11
3.1 Indledning	11
3.2 Kendetegn ved de ledige unge	11
3.3 Uddannelse blandt de ledige	14
3.4 Bevægelser mellem ydelsesformer	15
4. Forudsætninger for uddannelse	21
4.1 Socialt netværk	21
4.2 Erfaringer og fremtidige uddannelsesønsker	22
4.3 Forskellige udfordringer for de unge	24
5. Unge selvforsørgende	27
5.1 Indledning	27
6. Opsamling på de unge	33
7. Vejen til uddannelse	35
7.1 Forløb med fokus på konkret uddannelse	36
7.2 Forløb med fokus på faglig opkvalificering	37
7.3 Forløb med fokus på problemer ud over manglende uddannelse	39
7.4 Kombinationsforløb med fokus på uddannelsesvalg og løsning af øvrige problemer	41
8. Når problemstrukturen går på tværs	47
8.1 Problemer der går på tværs af forvaltninger	47
8.2 Viden, tværfagligt samarbejde og kompetenceudvikling	48
8.3 Koordinering mellem instanser i forhold til uddannelsesplaner	49
8.4 Hvad efterlyses i indsatsen?	49
9. Frafald og fastholdelse	51
9.1 Frafaldsproblematikken	51
9.2 Eksempler på fastholdelsesforløb	52
9.3 Hvad efterlyses i fastholdelsesindsatsen?	54
10. Er et stærkt uddannelsesfokus altid løsningen?	57

1. Hovedresultater og anbefalinger

Arbejdsmarkedet i Københavns Kommune har gunstige vilkår pt., og ledigheden er lav. Det gælder også for gruppen af ledige unge under 30 år. Denne gruppe er særlig interessant i forhold til integration på arbejdsmarkedet, da langvarig ledighed i ungdommen kan resultere i, at det i resten af de unges arbejdsliv bliver vanskeligt at opnå en stabil kontakt til arbejdsmarkedet. Desuden udløser den demografiske udvikling behov for, at flere – især unge – indgår i arbejdsstyrken.

Regeringen har i forbindelse med deres velfærdsplan fremlagt en politisk målsætning om, at 95 procent af alle unge i 2015 skal have en kompetencegivende ungdomsuddannelse. I forhold til de ledige unge er denne målsætning udmøntet i et uddannelsesplæg for unge uden uddannelse.

Denne analyse har fokus på gruppen af unge ledige uden uddannelse ud over folkeskolen, og analysen giver et nuanceret billede af gruppen og deres barrierer (og muligheder) i forhold til uddannelse.

I august 2007 er der i alt 7.500 ledige unge i Københavns Kommune. Omkring halvdelen af alle ledige unge har ingen kompetencegivende uddannelse og er således den primære målgruppe for denne undersøgelse. Tre fjerdedele af kontanthjælpsmodtagerne under 30 år har ikke afsluttet en uddannelse, siden de gik i folkeskole, mens det gælder for en fjerdedel af dagpengemodtagerne.

To tredjedele af de unge ledige uden en uddannelse har en afbrudt uddannelse bag sig, og nogle har ikke engang fuldført folkeskolen. Mange har således dårlige erfaringer med skolen. De unge har svært ved at træffe valg om uddannelse, og derfor starter flere på uddannelsesforløb, som de ikke nødvendigvis brænder for, men som de er mere eller mindre tvungne ud i. Vi har i interviewene både med de unge ledige og medarbejderne hørt, at mange af de unge mangler opbakning fra deres forældre, og at de har et dårligt forhold til deres forældre. Undersøgelsen viser dog, at forældrenes uddannelsesniveau svarer til niveauet blandt samtlige ”voksne” i Københavns Kommune. Dog med den usikkerhed at de unge ikke præcis ved, hvilken uddannelse deres forældre har. Men noget tyder på, at de unges manglende uddannelse ikke er et direkte udtryk for en social arv fra forældrene. Ca. en tredjedel af de adspurgte har børn. Der er en del enlige mødre særligt blandt de etniske danskere.

Omkring 40 procent af de adspurgte siger, at forskellige problemer knyttet til uddannelsessituationen var årsag til, at de stoppede med deres uddannelse. Det omfatter bl.a. forkert studievalg, manglende faglige evner eller manglende elev- og praktikplads. Andre 40 procent siger, at afbruddet skyldes personlige årsager (sygdom, økonomiske og familiemæssige problemer).

Det er værd at bemærke, at hver femte angiver, at vedkommende blev syg, og derfor var nødt til at stoppe uddannelsen. Dårligt helbred afholder også en del af dem fra at tage en uddannelse nu, ligesom familiemæssige forpligtelser gør for de enlige mødre.

Vores analyse viser, at gruppen af unge ledige uden uddannelse ofte har andre problemer end ledighed. Problemerne er relateret til sociale, personlige, faglige eller helbredsmæssige aspekter. De unge er karakteriseret ved, at mange af dem

har et komplekst sæt af problemer, som hæmmer deres vej mod uddannelse. Blandt de unge uden uddannelse er der en overrepræsentation af ledige under 25 år. Stort set alle blandt de 18-19-årige har kun en folkeskoleuddannelse, mens det gælder for to tredjedele af de 25-29-årige. Det vil sige, at andelen med en ungdomsuddannelse stiger med alderen. Desuden er indvandrere og efterkommere også overrepræsenteret. Generelt er uddannelsesniveaet blandt de unge ledige indvandrere og efterkommere lavere end danskernes, og indvandrere og efterkommere opnår i mindre omfang end danskerne uddannelse.

De unge er generelt motiverede for uddannelse. Der er en stor erkendelse blandt de unge om, at det er nødvendigt at tage en uddannelse, hvis de skal kunne klare sig på arbejdsmarkedet fremover. Over halvdelen af alle adspurgte kontant-hjælpsmodtagere overvejer at begynde på en uddannelse inden for de næste par år, mens en fjerdedel af dem har tilmeldt sig en specifik uddannelse og skal starte inden for den nærmeste fremtid.

For at hjælpe de unge og samtidig klargøre dem til uddannelse er der behov for forskellige forløb med fokus på de barrierer, som de unge oplever. Vi har fremhævet fire typer af forløb, som en stor andel af de unge har brug for. Det er I) Forløb med fokus på konkret uddannelse, II) Forløb med fokus på opkvalificering af det faglige beredskab, III) Forløb med fokus på løsning af øvrige problemer og IV) Kombinationsforløb med fokus på uddannelsesvalg og løsning af andre problemer.

På baggrund af analysen kan vi konkludere, at uddannelsespålægget – kombineret med særligt tilrettelagte forløb med fokus på de unges problemer – har en effekt på stor del af de ledige unge, herunder også den gruppe af unge, som kan starte direkte på en ordinær uddannelse. Det er dog mere tvivlsomt, om pålægget har en effekt for den gruppe, der har massive problemer af social, faglig, personlig og helbredsmæssig karakter.

1.1 anbefalinger

På baggrund af analysen har New Insight udarbejdet en række anbefalinger. Disse anbefalinger har primært fokus på den indsats, der ligger forud for de unges indtræden i uddannelsessystemet. Det vil sige, at fokus er på den indsats, som jobcentret har ansvaret for. Begrundelsen herfor er, at der er udarbejdet talrige studier om og anbefalinger til den indsats, der foregår i uddannelsesinstitutionernes regi. I rapporten er der dog også peget på forhold, der retter sig mod denne indsats. De er præsenteret i afsnittet om frafald og fastholdelse i uddannelsessystemet.

De nedenstående anbefalinger ligger alle inden for den eksisterende lovgivningsramme.

Den **første anbefaling** er at fremme en mere individualiseret indsats for de særligt udsatte unge med problemer ud over manglende uddannelse. Konkret anbefaler vi, at man i jobcentret arbejder videre med ideen om en fast gennemgående kontaktperson for de unge, som kan hjælpe de unge med at kontakte forskellige instanser og myndigheder, der er relevante i forhold til at løse de unges øvrige problemer. Det kan handle om hjælp til at finde behandling, ansøge om hjælp til hjælperedskaber, økonomi mv. Derudover kan kontaktpersonen rådgive og vejlede den unge i starten af et uddannelsesforløb, så de unge ikke slippes i det øjeblik, de overgår

til uddannelse. Karakteristisk for den udsatte ungegruppe er, at de har savnet en stabil voksenkontakt gennem deres opvækst og ungdomsliv.

Den **anden anbefaling** går på at indføre en tovholderfunktion, der har til opgave at sikre en koordination mellem Socialforvaltning og Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen. **Andre kommuner** har høstet gode erfaringer med denne funktion for at sikre en koordination, når ledige har problemer, der skal tages hånd om, samtidig med at de er tilknyttet jobcentret. Det er en funktion, som er blevet relevant i forbindelse med indføringen af det enstrengede system.

Den **tredje anbefaling** er at opprioritere **det tværfaglige netværk** med psykologer, læger og andre relevante fagpersoner i forhold til de unge, der har massive problemer ud over ledighed. Det tværfaglige samarbejde er relevant til at udveksle viden om, hvilke krav der kan stilles til unge med eksempelvis misbrugsproblemer eller psykiske lidelser. Derudover kan man i det tværfaglige samarbejde udvikle nye kombinationsforløb for unge med massive problemer ud over ledighed. Dette er netop forløb, der bliver efterspurgt. Desuden er det i det tværfaglige netværk muligt at fokusere mere på, hvordan man kombinerer behandlingsforløb med beskæftigelses- eller uddannelsesrettede forløb.

Den **fjerde anbefaling** går på at afsætte ressourcer til kompetenceudvikling af medarbejdere inden for beskæftigelsessystemet (jobcentre og beskæftigelsescentre), som arbejder med unge i matchgruppe 4 og 5. Denne gruppe er med de gunstige vilkår på arbejdsmarkedet og den lave ledighed kommet mere i fokus, og medarbejderne oplever, at de unges problemer med massive psykiske problemer eller misbrug er vanskeligt at håndtere. Beskæftigelsesmedarbejderne (særligt i beskæftigelsescentrene) savner derfor specifikke faglige kompetencer og viden om, hvilke metoder, tiltag og redskaber, som de med succes kan anvende i forhold til denne målgruppe.

Den **femte anbefaling** er at udvikle flere forløb, der har til hensigt at opruste de unges faglige kvalifikationer. Der er en gruppe af de unge, som har et meget lavt fagligt kvalifikationsniveau i forhold til det niveau, der kræves for at kunne gennemføre langt de fleste uddannelser. Uddannelsesinstitutionerne har vanskeligt ved at løfte denne opgave.

Den **sjette anbefaling** er, at det kan betale sig at bruge tid på at opruste de unge på en flerhed af kompetenceområder inden uddannelsesstart. Det handler om udvikling af de personlige, sociale, helbredsmæssige og faglige kompetencer. Hvis de unge ikke har et vist niveau på disse felter, er der stor sandsynlighed for, at de falder ud af uddannelsessystemet. For nogle unge tager det tid at kvalificere sig på disse områder, da der er tale om forhold, der har præget deres opvækst og ungdomsliv gennem en lang årrække. Det er dog vigtigt at påpege, at det er afgørende, at der arbejdes fokuseret og meget målrettet.

Den **syvende anbefaling** er, at jobcentre og beskæftigelsescentre udarbejder konkrete oversigter tilbud, der eksisterer i Københavns Kommune i forhold til unge med misbrugsproblemer, psykiske lidelser mv. En oversigt over behandlingstilbud for de unge er efterspurgt af medarbejderne, idet de ikke altid ved, hvortil de skal henvise de unge, når der er tale om den type af problemer. Vi anbefaler desuden, at man tager kontakt til Socialforvaltningen for at undersøge, om de allerede har oversigt over de eksisterende tilbud eller evt. vil udarbejde en oversigt i samarbejde med dem.

Den **ottende – og sidste – anbefaling** er at igangsætte et udviklingsarbejde med deltagelse af relevante fagpersoner, beskæftigelsesmedarbejdere, ledere fra jobcentre og beskæftigelsescentre, eksperter inden for behandlingsområdet med erfaring med et uddannelsesrettet sigte samt repræsentanter fra ”andre aktører” inden for beskæftigelsesområdet. Udviklingsarbejdet skal have til hensigt at udvikle nye tilbud til de særligt udsatte unge.

2. Indledning og metode

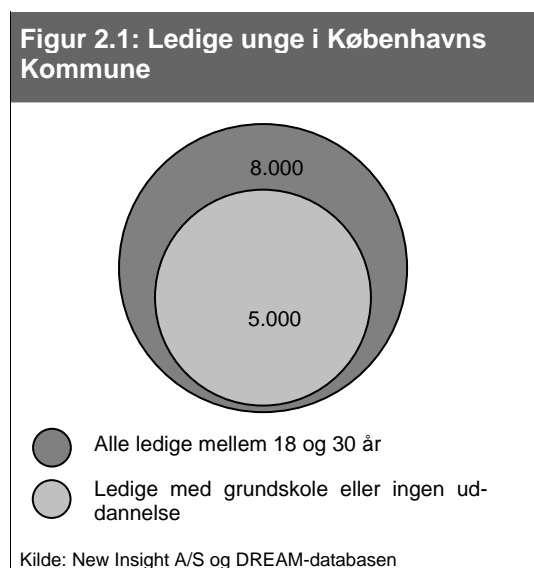
2.1 Baggrund

New Insight har fået støtte fra det Lokale Beskæftigelsesråd i Københavns Kommune til at udarbejde en analyse af unge ledige uden uddannelse. Formålet med analysen er at bidrage med viden omkring den gruppe af unge ledige, som ikke har en kompetencegivende ungdomsuddannelse.

Mange af dem har forsøgt at få en uddannelse, men er stoppet før tid. Gennem en tiårig periode (fra 1994-2004) er der sket en stor stigning i frafaldet på erhvervsskolerne på landsplan. Frafaldet er mere end fordoblet i denne periode. Det betyder konkret, at godt en tredjedel falder fra grunduddannelsen¹. Sammenholdt med intentionen om, at 95 procent af en ungdomsårgang skal have en uddannelse, ligger der derfor en række udfordringer, der skal tages hånd om.

Analysen giver et nuanceret indblik i gruppen af ledige unge i Københavns Kommune, dens kendetegn og dens barrierer (og muligheder) i forhold til integration i uddannelsessystemet og efterfølgende på arbejdsmarkedet.

Figuren viser de ledige unge i kommunen og den store andel af unge ledige, som ikke har en uddannelse, og som er den primære målgruppe for vores analyse.

Der er i analysen også fokus på andre undergrupper af unge. Det skyldes følgende aspekter:

- De unge bevæger sig konstant rundt mellem flere forskellige ydelsesgrundlag.
- Der er et ønske fra Københavns Kommune om, at vi også afdækker de beskæftigede og de selvforsørgende.

Bemærk at i denne analyse dækker betegnelsen ledige over alle på forsikrede og ikke-forsikrede ledige samt personer på sygedagpenge, introduktionsydelse og starthjælp. Det er en bredere definition end for eksempel Danmarks Statistik anvender, hvor de betragter ledige som de arbejdsmarkedsparete dagpenge- eller kontanthjælpsmodtagere.

2.2 Metode og datakilder

Analysen af de unge ledige er baseret på en række forskellige datakilder, der samlet tegner et billede af gruppen af ledige unge og af de barrierer, som gruppen har. Rapporten bygger en **flerhed af metoder**, da vi både har anvendt kvalitative og

¹ Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 1, 2005 samt www.uvm.dk

kvantitative metoder. Det betyder, at vi kombinerer den analytiske bredde med en analytisk dybde.

Tabellen herunder illustrerer de forskellige datakilder, der er blevet anvendt. Hovedparten af datakilderne er anvendt i flere af delanalyserne.

Tabel 2.1: Sammenhæng mellem datakilder og analyser

Datakilder	Del 1: De ledige unge	Del 2: Forudsætnin-ger for uddannelse	Del 3: Unge selvforsør-gende	Del 4: Vejen til uddan-nelse	Del 5: Pro-blemstruk-turer	Del 6: Fra-fald og fastholdel-se
Desk research		X		X	X	X
DREAM-databasen	X		X			
Særkørsler fra Danmarks Statistik	X		X			
Survey blandt unge	X	X		X	X	
Interview med unge		X		X	X	X
Interview med medarbejdere fra job- og beskæfti-gelsescentre	X	X		X	X	X
Interview med skoler		X		X		X
Tænketanksmøde		X		X	X	X

Kilde: New Insight

Datamaterialet til afsnittene om de ledige unge og de selvforsørgede unge består af flere kvantitative kilder, nemlig data fra Danmarks Statistik og fra DREAM-databasen. Det betyder, at data om de unge stammer fra to forskellige tidspunkter, idet opdateringerne af databaserne sker på forskellige tidspunkter og er baseret på forskellige metoder til at opgøre de ledige. De anvendte data fra DREAM-databasen er fra starten af 2007, mens data fra Danmarks Statistik er fra 2004 og 2005.

Der er fordele og ulemper ved begge datakilder. Data fra Danmarks Statistik har bl.a. den fordel, at det er muligt at få samme data for både ledige og beskæftigede. Desuden har data herfra uddannelsesoplysninger. En af ulemperne ved Danmarks Statistik er, at data bliver offentliggjort med nogen forsinkelse. Det betyder, at data fra Danmarks Statistik i denne analyse er fra november 2005, hvilket gør, at den aktuelle positive udvikling på arbejdsmarkedet og hermed også i ledighedsgruppen ikke er omfattet af tallene.

DREAM-databasens fordel er, at den opdateres jævnligt og med kun en begrænset forsinkelse. Desuden er DREAM-databasen hensigtsmæssig at bruge, når man vil beskrive bevægelser – for eksempel fra kontanthjælp til SU-uddannelse. DREAM-data vil primært blive anvendt til at beskrive de ledige, mens data fra Danmarks Statistik bruges til de andre grupper. Derudover anvender vi data fra Danmarks Statistik i relation til uddannelsesniveauer, da DREAM ikke indeholder oplysninger om uddannelse.

I forbindelse med surveyen var det ikke muligt at gennemføre 400 interview, som vi havde planlagt. Det skyldes flere omstændigheder. For det første var der færre forsikrede ledige uden en uddannelse, end vi havde forventet. Det betød, at der kun blev gennemført 34 interview med forsikrede ledige, mens der blev gennemført 154 interview med ikke-forsikrede ledige. For det andet var det vanskeligt at finde telefonnumre på en stor andel af de unge. Mobiltelefoner og taletidskort er

forklaringen på det sidste problem. Derudover var der også en del, som ikke ønskede at deltage i undersøgelsen.

Selv om der var vanskeligheder ved at få besvarelser til surveyen, er det lykkedes at få besvarelser fra personer, der på flere områder repræsenterer den samlede gruppe af ledige unge uden uddannelse. Respondenterne i surveyen er aldersmæssigt repræsentative for den samlede gruppe (få procents forskel), ligesom andelen af indvandrere og efterkommere fra vestlige og ikke-vestlige lande ligeledes er repræsentativ (en procent flere indvandrere og efterkommere i surveyen).

For at deltage i surveyen skal respondenterne have en fast bopæl og/eller en telefon. Det betyder, at unge uden en fast bopæl er underrepræsenteret i undersøgelsen. Det er ikke muligt for os at fastslå, hvor meget de boligløse reelt fylder.

Vi har gennemført interview med syv unge ledige kontanthjælpsmodtagere uden uddannelse. De unge er hovedsageligt blevet interviewet på Center for Kompetence og Beskæftigelse, hvor de indgår i et forløb. En enkelt ung er blevet interviewet på Jobcentret i Skelbækgade i forbindelse med, at vedkommende var til samtale. I interviewene var der fokus på den unges historie i forhold til uddannelse, beskæftigelse og identitet.

Ti medarbejdere fra hhv. Jobcentret i Skelbækgade og Center for Kompetence og Beskæftigelse er blevet interviewet.

Endelig har vi interviewet repræsentanter fra forskellige uddannelsesinstitutioner og afholdt et møde med den nedsatte tænketank.

2.3 Rapportens struktur

Rapporten består af afsnit, som tilsammen giver et nuanceret billede af de ledige unge uden uddannelse og deres forudsætninger og vej mod uddannelse. I afsnit tre præsenterer vi de ledige unge ud fra registerdata. Afsnittet giver et præcist billede af antal og kendetegn for de ledige unge i kommunen. Herefter ser vi på de unges forudsætninger for uddannelse. Dette afsnit er primært baseret på spørgeskemaundersøgelsen blandt et udsnit af de unge. I afsnit fem kortlægger vi to andre grupper af unge uden uddannelse – de beskæftigede og de øvrige selvforsørgende. Det afsnit er baseret på registerdata om de unge. Afsnit seks samler op på de tre foregående afsnit om de unge.

I afsnit syv ser vi på vejen til uddannelse for de unge og beskriver bl.a. forskellige brobygningsforløb, der kan hjælpe de unge i gang. Afsnittet bygger på desk research og interview med udvalgte skoler i Københavns Kommune. Herefter diskuterer og fremlægger vi de udfordringer, der eksisterer, når de unge har forskelligartede problemer, som kræver en indsats fra flere instanser. Udfordringerne er blevet afdækket i interview med medarbejdere på job- og beskæftigelsescenter samt i den nedsatte tænketank. Endelig berører vi frafalds- og fastholdelsesproblematikken særligt i relation til erhvervsskolerne. Her har interview med vejledere fra erhvervsskoler, medarbejdere fra job- og beskæftigelsescentre samt interview med de unge bidraget med viden.

I det sidste afsnit diskuterer vi, om et stærkt uddannelsesfokus er løsningen for alle blandt de ledige unge.

3. De ledige unge

3.1 Indledning

I dette afsnit er der fokus på de ledige unge. De ledige er i denne undersøgelse defineret som dagpengemodtagere, kontanthjælpsmodtagere, modtagere af introduktionsydelse og starthjælp samt sygedagpengemodtagere. Målgruppen for analysen er personer i alderen 18-29 år bosat i Københavns Kommune.

Afsnittet indledes med en kort beskrivelse af samtlige ledige mellem 18-29 år, og efterfølgende er det de unge ledige uden uddannelse, som er i fokus.

3.2 Kendetegn ved de ledige unge

I 2007 er der knap 8000 ledige unge i Københavns Kommune². Et udtræk på www.jobindsats.dk viser, at antallet af ledige unge i Københavns Kommune i august 2007 er faldet til 7.600 personer.

Tabellen herunder viser kendetegnene ved den gruppe af unge.

Tabel 3.1: Kendetegn ved de unge ledige i Københavns Kommune, 2007		
	Antal	Procent
Kønsfordeling		
Kvinder	4320	54,2
Mænd	3654	45,8
Aldersfordeling		
18 – 19 år	536	6,7
20 – 24 år	2332	29,2
25 – 29 år	5106	64,0
Nationalitet		
Dansk	5248	65,8
Vestlige lande	386	4,8
Ikke-vestlige lande	2340	29,3
Forsørgelsesgrundlag		
Dagpenge	2291	28,7
AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere (tilmeldt jobnet)	1878	23,6
Dagpenge med aktivering	323	4,1
Introduktionsydelse	26	0,3
Starthjælp	59	0,7
Kontanthjælp m/u aktivering	2456	30,8
Sygedagpengemodtagere	941	11,8
I alt (N)	7974	100,0
Kilde: New Insight og DREAM-databasen		

Tabellen viser overordnet, at:

- Der er en svag overvægt af kvinder i gruppen af ledige unge
- Ca. to tredjedele af de unge er mellem 25 og 29 år

² Målt i uge 11 2007.

- Ca. en tredjedel er indvandrere eller efterkommer. Hovedparten af disse er fra ikke-vestlige lande
- I alt er halvdelen af de unge på kontanthjælp, hvoraf knap halvdelen er blevet tilmeldt jobnet (dvs. AF-tilmeldt)
- Knap en tredjedel af de unge er på dagpenge med eller uden aktivering
- Hver tiende af de unge på offentlig forsørgelse modtager sygedagpenge.

Yderligere analyse af registerdata viser, at de unge kvinder især er overrepræsenteret blandt forsikrede ledige i aktivering samt blandt modtagere af starthjælp. Sidstnævnte gruppe er imidlertid meget lille (blot 59 personer). Indvandrere fra ikke-vestlige lande er overrepræsenteret blandt kontanthjælpsmodtagerne, hvor de udgør hhv. 32 procent af de AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere og 37 procent af kontanthjælpsmodtagerne. En smule overraskende – for os – er, at indvandrerne fra de ikke-vestlige lande er underrepræsenteret blandt sygedagpengemodtagerne. Det gængse billede af indvandrere uden kontakt til arbejdsmarkedet er ofte, at de i højere grad end danskerne er uarbejdsdygtige grundet sygdom. Tallene viser imidlertid, at det billede ikke er korrekt for de unge i Københavns Kommune.

Herunder er de ti a-kasser med flest ledige medlemmer i aldersgruppen. Det er værd at bemærke, at der i top fire er to meget forskellige typer af a-kasser. Mens HK's a-kasse og særligt 3F's a-kasse optager personer uden en kompetencegivende uddannelse, kan de unge kun blive medlem af Magistrenes a-kasse og Akademikernes a-kasse, hvis de har en videregående uddannelse. Således er det ikke muligt ud fra a-kasserne at opstille en klar uddannelsesprofil af de forsikrede ledige.

A-kasse	Antal	Procent
HK	374	14,3
Magistrenes a-kasse	319	12,2
3F	312	11,9
Akademikernes a-kasse	265	10,1
Funktionær og tjenestemændenes fælles a-kasse	198	7,6
Kristelig a-kasse	151	5,8
Civiløkonomernes a-kasse	107	4,1
Teknikernes a-kasse	106	4,1
Offentligt Ansattes a-kasse	102	3,9
Ingeniørernes a-kasse	90	3,4
Øvrige a-kasser	590	22,6
I alt N	2.614	100,0

Kilde: New Insight og DREAM-databasen

3.2.1 Forsørgelsehistorik

I dette afsnit ser vi nærmere på de ledige unges matchkategori og deres varighed i systemet. Matchkategorien bliver – som udgangspunkt – vurderet en gang i kvartalet, og da vi anvender DREAM-data opgjort i uge 11 2007, betyder det, at matchkategoriseringen af de ledige er fra 4. kvartal 2006.

Herunder er de unges matchkategorisering illustreret. Fordelingen af de ledige på kategorierne er opdelt på forsørgelsestype.

Tabel 3.3: Matchkategori fordelt på forsørgelsesgrundlag, 2007

Matchkategor	Dagpengemodtagere	AF-tilm. kontanthjælpsmodtager	Dagpenge med aktivering	Introydelse	Starthjælp	Kontanthjælp m/u aktivering	Sygedagpenge	I alt
Match 1	32,3	18,9	35,3	0,0	8,5	8,6	12,6	1544
Match 2	11,0	13,6	54,5	7,7	16,9	12,8	3,5	1042
Match 3	0,7	12,1	1,9	3,8	22,0	13,9	2,1	625
Match 4	0,2	13,3	0,3	11,5	13,6	37,0	1,2	1185
Match 5	0,0	1,2	0,0	0,0	5,1	5,5	0,1	162
Match 1-3	0,1	2,6	0,0	0,0	3,4	1,5	0,4	95
Manglende match	55,8	38,2	8,0	76,9	30,5	20,7	80,0	3321
I alt	2291	1878	323	26	59	2456	941	7974

Kilde: New Insight og DREAM-databasen

Omkring en tredjedel af de forsikrede ledige med eller uden aktivering er placeret i matchkategori 1. Over halvdelen af de forsikrede ledige i aktivering er i matchkategori 2, mens over halvdelen af de forsikrede ledige uden aktivering ikke er blevet matchet.

Det er en smule bemærkelsesværdigt, at matchfordelingen for de AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere er væsentlig anderledes end for de forsikrede ledige. Umiddelbart kunne man forvente en rimelig ensartet fordeling af matchkategorierne for hhv. dagpengemodtagerne og de AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere.

Knap halvdelen af samtlige ledige er ikke blevet tildelt en matchkategori. Det er en høj andel, men en del af de ledige, der mangler en matchkategori, har sandsynligvis ikke været ledig i den uge, hvor matchkategorien er blevet registreret.

Tabellen herunder viser, hvor længe de unge i det seneste år har modtaget den pågældende ydelse.

Tabel 3.4: Ledighedslængde fordelt på ydelse i uge 11 2007 (andele i pct. - vandret)

	1 uge	2-13 uger	14-26 uger	27-39 uger	40-52 uger	I alt N
Dagpenge	2,9	38,4	23,5	22,0	13,1	2.291
AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere m.fl.	3,8	44,4	31,6	17,6	2,7	1.878
Dagpenge med aktivering	0,6	24,8	28,2	21,1	25,4	323
Introduktionsydelse	3,8	15,4	19,2	19,2	42,3	26
Starthjælp	5,1	45,8	10,2	6,8	32,2	59
Kontanthjælp m/u aktivering	1,5	9,9	8,6	9,3	70,7	2.456
Sygedagpenge	4,5	34,0	23,8	14,3	23,4	941
I alt N	223	2.388	1.668	1.275	2.420	7.974

Kilde: New Insight og DREAM-databasen

Tabellen viser, at personer på starthjælp, forsikrede ledige samt AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere er de grupper med den største andel af personer i kortvarig forsørgelse (maksimalt 13 uger). Knap halvdelen af personerne inden for de tre ydelser har modtaget ydelsen færre end 14 uger. Omvendt viser tabellen også, at næsten tre fjerdedele af kontanthjælpsmodtagerne – med eller uden aktivering – er ledige i 40 til 52 uger.

For dagpengemodtagere i aktivering har knap halvdelen modtaget dagpenge i over ½ år (mere end 26 uger). Det tyder på, at aktiveringen typisk består af længereva-

rende løntilskudsjob eller opkvalificerende kurser. Det er positivt, at andelen af AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere, der modtager ydelse i en kortere periode er så høj. Som nævnt tidligere, er de AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere generelt matchet lavere end de forsikrede ledige, og på den baggrund er det positivt, at så mange kun modtager kontanthjælp i en kort periode.

3.3 Uddannelse blandt de ledige

Da DREAM-databasen ikke indeholder data vedr. uddannelsesniveau, har New Insight via Københavns Kommune fået en særkørsel fra Danmarks Statistik vedr. uddannelse blandt unge i kommunen.

I tabellen herunder har vi opdelt de unge i forsikrede og ikke-forsikrede samt på kvinder og mænd i forhold til højest fuldførte uddannelse. Grundskole dækker her over folkeskolen, men tæller både unge, der har færdiggjort folkeskolen med en 9. eller 10. klassers eksamen samt de unge, der er gået ud af folkeskolen uden en eksamen.

	Uddannelsesniveau	Kvinder	Mænd	I alt (N)
Ledige, forsikrede både med og uden aktivering	Grundskole	20,0	24,3	933
	Ingen uddannelse	2,1	2,7	102
	Gymnasial og erhvervs-gymnasial	11,2	9,3	430
	Erhvervsfaglig	22,2	28,1	1059
	KVU	7,4	8,9	343
	MVU	11,4	6,1	367
	Bachelor og LVU	25,8	20,6	976
I alt arbejdsløse, forsikrede N		2095	2115	4210
Ledige, ikke forsikrede, både med og uden aktivering	Grundskole	62,7	70,2	4190
	Ingen uddannelse	16,4	9,0	594
	Gymnasial og erhvervs-gymnasial	16,8	13,1	1012
	Erhvervsfaglig	1,2	6,0	410
	KVU	0,6	0,3	32
	MVU	0,6	0,2	27
	Bachelor og LVU	1,7	1,1	92
I alt arbejdsløse, ikke forsikrede N		3596	2761	6357

Kilde: New Insight på baggrund af særkørsel fra Danmarks Statistik

Tabeller viser overordnet, at en fjerdedel af de forsikrede ledige ikke har en kompetencegivende uddannelse, mens det gælder for tre fjerdedele af de ikke-forsikrede. Da tallene herover er fra 2005, har vi omregnet andelen i forhold til de nyere tal for bestanden af ledige, og således kan vi fastslå, at omkring 4.400 af de knap 8.000 unge ledige ikke har en kompetencegivende ungdomsuddannelse. Desuden viser tabellen, at uddannelsesniveaut blandt de ikke-forsikrede er væsentligt lavere end blandt de forsikrede, og at uddannelsesniveaut for de ikke-forsikrede ligeledes er markant lavere end for den øvrige del af befolkningen i samme aldersgruppe. Både blandt de forsikrede og de ikke-forsikrede er der flere mænd end kvinder, der ikke har en ungdomsuddannelse.

Vi har også opdelt gruppens uddannelsesniveau på forskellige aldersgrupper, og en sådan opdeling viser, at andelen med grundskole falder med alderen. Mens stort set alle 18- og 19-årige kontanthjælpsmodtagere kun har grundskole (97 pct.

ud af 567 unge), gælder det for to tredjedele af de 25 til 29-årige. For dagpengemodtagerne falder andelen fra 46 procent til 23 procent.

Når vi opdeler gruppen af unge ledige på etnicitet, viser analysen, at indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande har et markant lavere uddannelsesniveau end danskere. Det gælder både for kontanthjælpsmodtagere og dagpengemodtagere. Dog er forskellen i procentpoint højest blandt dagpengemodtagerne, idet omkring halvdelen af indvandrerne og efterkommerne fra ikke-vestlige lande blot har grundskole, mens det kun gælder for knap en femtedel af danskerne.

3.3.1 Erfaringer med uddannelse

I spørgeskemaundersøgelsen har vi spurgt til de unges uddannelseserfaringer ud over folkeskolen, og her viser undersøgelsen, at hele to tredjedele af de adspurgte kontanthjælpsmodtagere er startet på en uddannelse, som de ikke har færdiggjort. For dagpengemodtagerne gælder det for ca. halvdelen af de interviewede.

Unge ledige fra ikke-vestlige lande har i mindre omfang afbrudte uddannelsesforløb med i bagagen. Det kan være fordi, at de unge indvandrere og efterkommere i mindre omfang afbryder uddannelse, men da vi ved, at det modsatte faktisk er tilfældet, er den mindre andel med en afbrudt uddannelse snarere et udtryk for, at der generelt er færre unge fra ikke-vestlige lande, der starter på uddannelse. Dette skal også ses i relation til, at de unge indvandrere og efterkommere generelt har et lavere uddannelsesniveau end de ledige danskere³.

Analysen viser desuden også, at der ikke er flere afbrud på uddannelse blandt personer med børn sammenholdt med personer uden børn samt at børn ikke har afholdt de ledige fra at starte på en uddannelse.

Senere i analysen vender vi tilbage til de unges uddannelseserfaringer for at se på årsagerne til frafaldet.

3.4 Bevægelser mellem ydelsesformer

Som nævnt indledningsvist, er grupperne i analysen ikke udtryk for statiske grupperinger men snarere nedslag og overblikbilleder. Analysen viser, at personerne over en afgrænset periode ofte veksler mellem flere ydelsesformer. Det bekræfter, at grupperingerne også rummer nuancer – nogle ledige er tættere på for eksempel beskæftigelse, mens andre ledige er tættere på sygedagpenge eller passiv kontanthjælp.

I dette afsnit har vi analyseret bevægelserne mellem to nedslagpunkter. Vi har systematiseret bevægelserne i forskellige udfald. Værdien af udfaldene afhænger af, om vi ser frem eller tilbage. Ser vi et år frem for personer, der i 2006 modtog dagpenge eller kontanthjælp, er der følgende udfald:

- **Positive udfald** dækker over selvforsørgelse og ordinær uddannelse både for de forsikrede og de ikke-forsikrede ledige
- **Negative udfald** dækker over AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere, kontanthjælp og sygedagpenge for de forsikrede ledige, mens negative udfald for de ikke-forsikrede ledige kun er sygedagpenge.

---

³ Se bl.a. afsnittet om de beskæftigede unge

- **Permanente udfald** er udfald, hvor personen på forskellig vis overgår til en mere permanent status. Udfaldet omfatter primært ledighedsydelse, fleksjob, (for-) revalidering, enkelte der er udvandret samt døde.
- **Midlertidige udfald** omfatter barselsorlov og andre former for orlov.
- **(Næsten) Uændrede udfald** dækker over status quo, dog med det forbehold at personen skal være gået fra ren ledighed til aktivering.
- **Forbedrede udfald** er på vejen mod det positive udfald, idet det dækker over en forbedring, som dog stadig betyder, at den unge modtager offentlig forsørgelse. De forbedrede udfald dækker over kontanthjælpsmodtagere, der bliver AF-tilmeldt eller har optjent dagpengerettigheder.

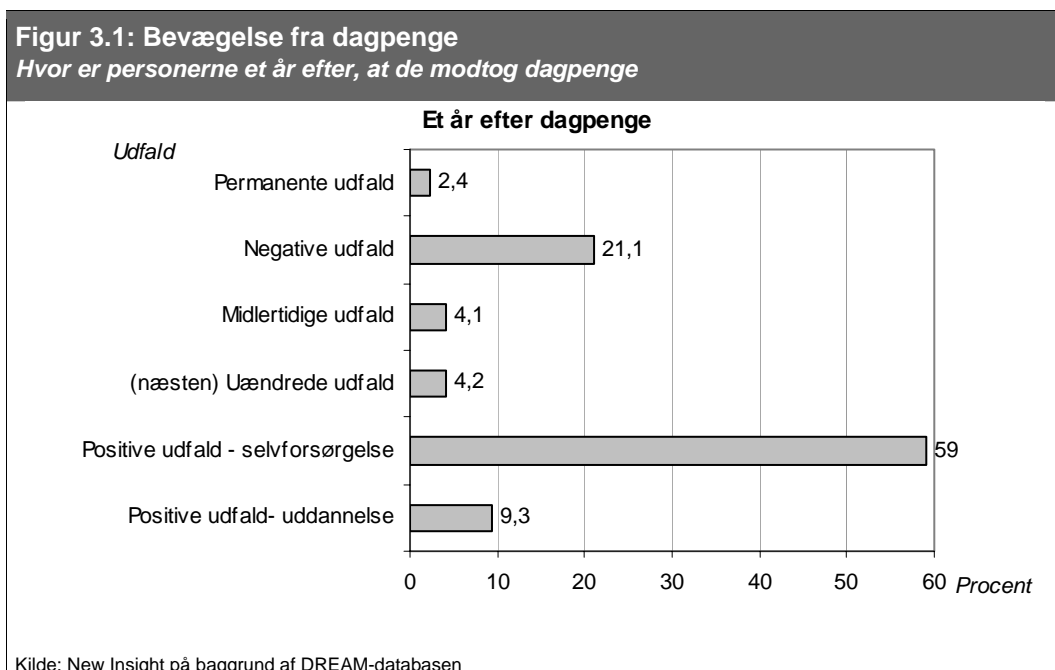
Ser vi et år tilbage for personer, der i 2007 modtog dagpenge eller kontanthjælp, er der følgende udfald:

- **Positive udfald** for dagpengemodtagerne dækker over AF-tilmeldte kontanthjælpsmodtagere, kontanthjælp, introduktionsydelse og starthjælp samt sygedagpenge. For kontanthjælpsmodtagerne dækker de positive udfald over sygedagpenge.
- **Negative udfald** dækker for både dagpengemodtagerne og kontanthjælpsmodtagere over ordinær uddannelse, selvforsørgelse (forstået som job) og revalidering, og desuden for kontanthjælpsmodtagerne over dagpenge.
- **Permanente udfald** er personer, der i 2006 ikke var bosat i Danmark
- **Midlertidige udfald** omfatter barselsorlov og andre former for orlov
- **(Næsten) Uændrede udfald** dækker over status quo, dog med det forbehold at personen skal være gået fra ren ledighed til aktivering eller omvendt.

Herunder har vi analyseret bevægelserne henholdsvis et år frem og tilbage.

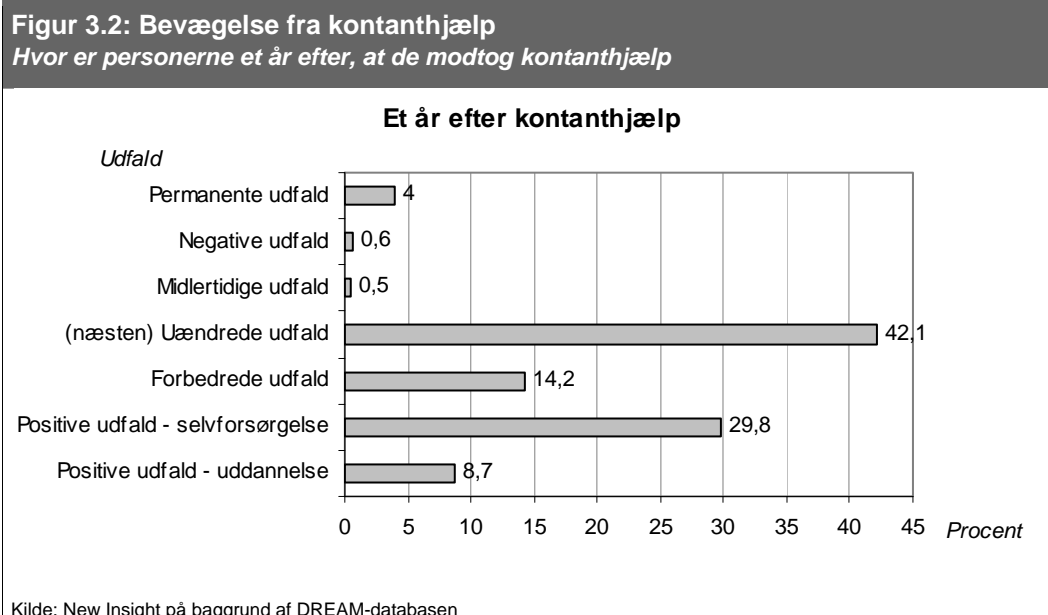
3.4.1 På et år flytter flest til selvforsørgelse

Figurene herunder viser bevægelsen et år frem blandt personer, der enten fik dagpenge eller kontanthjælp i 2006.

Figuren viser, at 60 procent af de unge, som i 2006 modtog dagpenge, et år efter enten er selvforsørget – dvs. sandsynligvis i job. Ti procent er startet på en uddannelse. Kun få procent har fået et negativt udfald året efter, mens knap en femtedel fortsat er på dagpenge.

Herunder er bevægelserne for kontanthjælpsmodtagere illustreret.

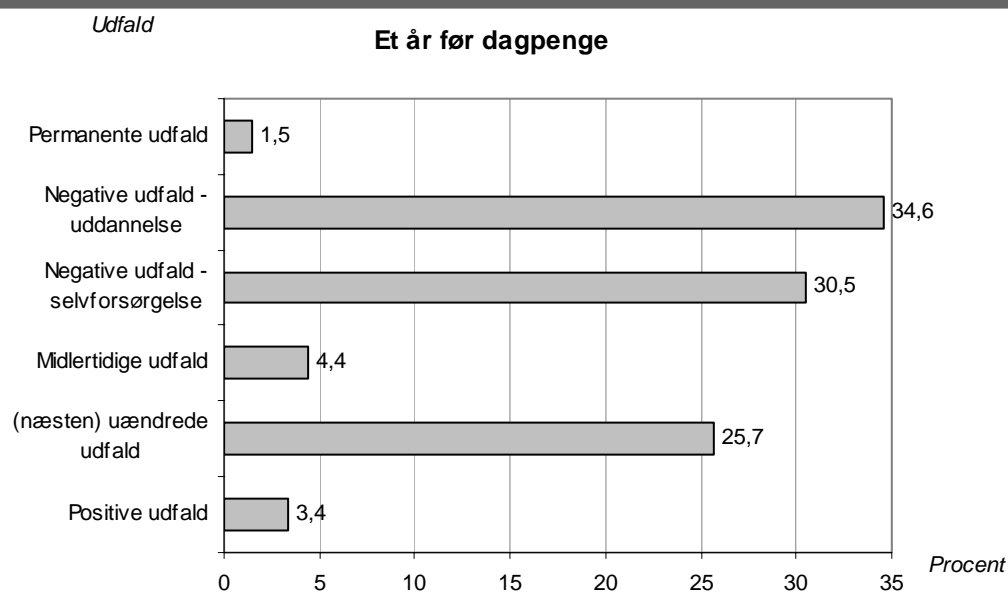
Det er positivt, at næsten 30 procent af kontanthjælpsmodtagerne det efterfølgende år er selvforsørget, og ligeledes at knap ni procent er i gang med en uddannelse, samtidig med at 14 procent har fået forbedret deres situation ved enten at blive AF-tilmeldt eller dagpengeberettiget. Samtidig er en relativ stor andel desværre fortsat i kontanthjælpssystemet.

Vi har også gennemført analysen for sygedagpengemodtagerne, og her viser analysen, at to tredjedele året efter er i job eller under uddannelse, mens 15 procent fortsat modtager sygedagpenge året efter.

3.4.2 De unge ledige kommer fra selvforsørgelse og uddannelse

Ser vi den anden vej - nemlig hvor de ledige unge var henne, før de blev ledige - viser analysen, at mange af de unge kommer fra selvforsørgelse og uddannelse. I denne sammenhæng er det dog vigtigt at fastslå, at selvforsørgelse her ud over job også refererer til, at en del af de unge kan være blevet forsørget for eksempel af deres forældre.

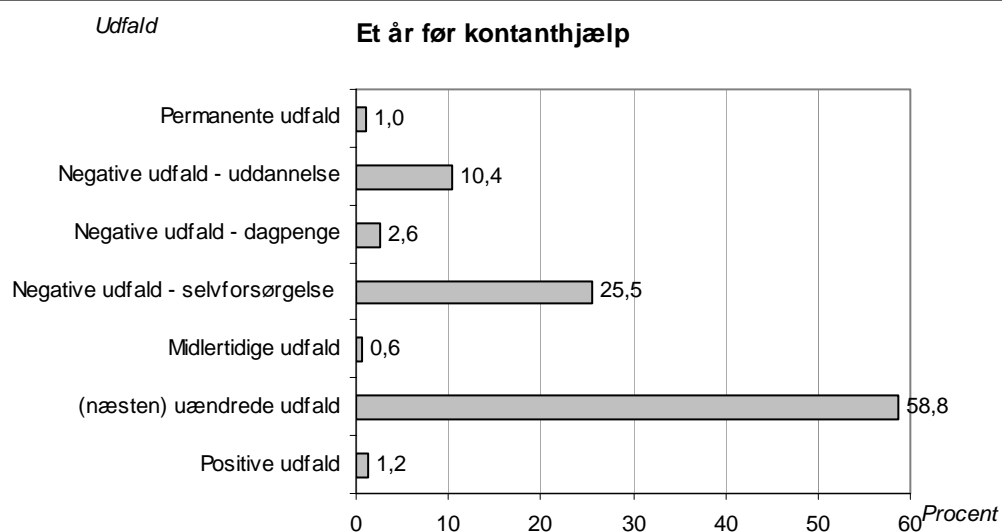
Figur 3.3: Bevægelse mod dagpenge
Hvor var personerne et år før, de modtager dagpenge

Kilde: New Insight på baggrund af DREAM-databasen

To tredjedele af de forsikrede ledige kommer fra job eller uddannelse (ligeligt fordelt). For en fjerdedel af dagpengemodtagerne er situationen uændret.

Figur 3.4: Bevægelse mod kontanthjælp
Hvor er personerne et år før, de modtager kontanthjælp

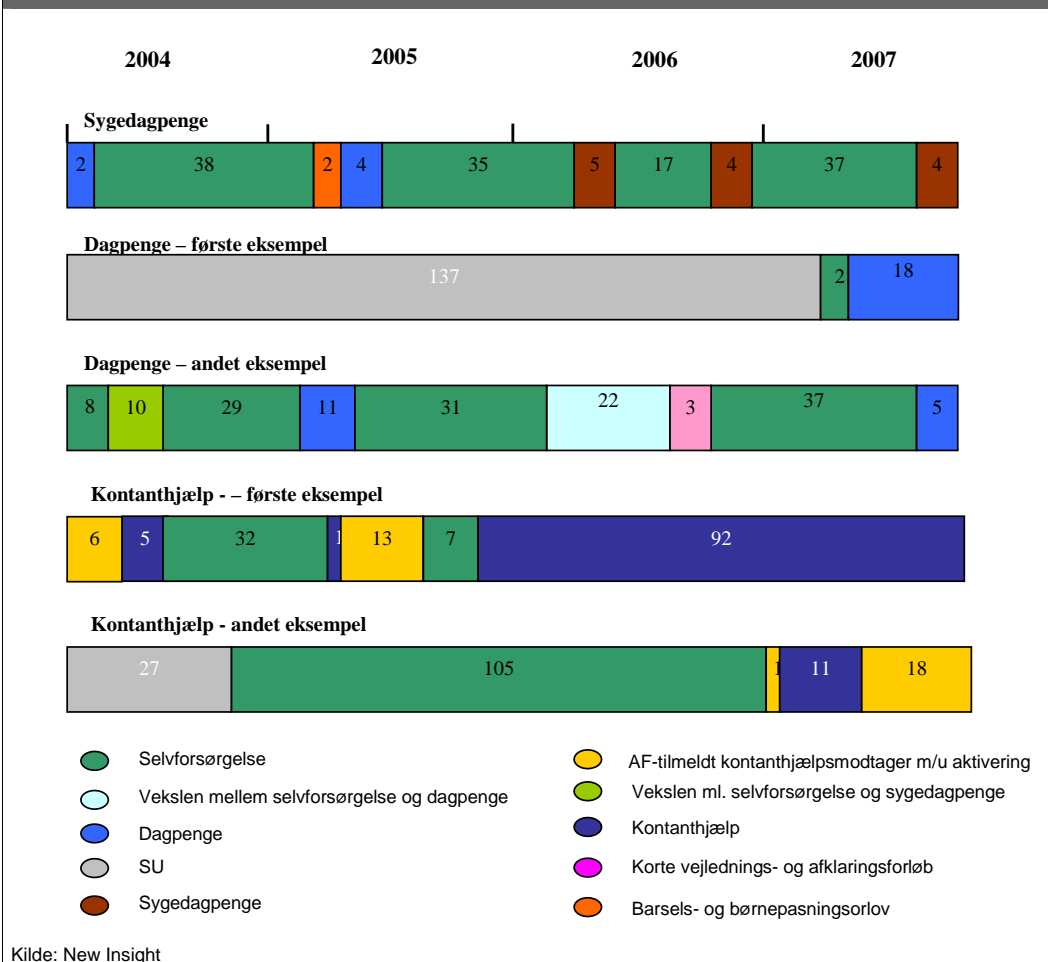

Kilde: New Insight

Figuren viser, at 60 procent af kontanthjælpsmodtagerne også modtog kontanthjælp året før. Ca. ti procent kommer fra uddannelse – det dækker sandsynligvis over personer, der har afbrudt deres uddannelsesforløb. En fjerdedel kommer fra selvforsørgelse.

Nedenstående figur giver et billede af, hvordan typiske treårige forløb (fra uge 11 2004 til uge 11 2007) ser ud for personer, der modtager henholdsvis dagpenge, sygedagpenge og kontanthjælp i uge 11 2007. Den typiske dagpengemodtager er en kvinde i alderen 25-29 år. Hun har enten været under uddannelse og derfor primært modtaget SU (første eksempel) eller været selvforsørget (andet eksempel). Den typiske kontanthjælpsmodtager er også en kvinde i alderen 25-29 år. Hun har enten vekslet mellem kontanthjælp og selvforsørgelse (første eksempel) eller har primært været selvforsørgende (andet eksempel). Den typiske sygedagpengemodtager er også mellem 25-29 år, og vedkommende har typisk været selvforsørget og så vekslet mellem selvforsørgelse og sygedagpenge.

Figur 3.5: Eksempler på forsørgelsehistorik for personer, der modtager dagpenge, kontanthjælp eller sygedagpenge i uge 11 2007. Opgjort på ugebasis

4. Forudsætninger for uddannelse

I dette afsnit fokuserer vi på de lediges forudsætninger og barrierer i forhold til uddannelse (eller beskæftigelse). Afsnittet er baseret på surveyen blandt et udsnit af de unge ledige. Der er gennemført ca. 200 telefoninterview med unge forsikrede og ikke-forsikrede i kommunen.

Analysen omhandler den gruppe af unge kontanthjælpsmodtagere mellem 18 og 30 år i Københavns Kommune, der har folkeskolen som den højest opnåede uddannelse. Undersøgelsen behandler de unges ønsker, adfærd og erfaringer i forhold til uddannelse og giver et billede af, hvilke barrierer de unge kontanthjælpsmodtagere møder i forbindelse med uddannelse.

Vi vil primært præsentere data vedrørende kontanthjælpsmodtagerne, idet vi kun har meget få svar fra dagpengemodtagerne.

4.1 Socialt netværk

Surveyen har været med til at kortlægge de unges sociale netværk. Vi definerer socialt netværk som de ressourcer og det netværk, som de unge omgiver sig med i form af familie og venner.

I undersøgelsen er de unge blevet spurgt om forældrenes uddannelsesniveau, og svarene viser, at forældrenes uddannelsesniveau stort set ligner uddannelsesniveautet blandt 35- 64-årige i Københavns Kommune.⁴ Forklaringen på de unges manglende uddannelse finder vi derfor i første omgang ikke i en gentagelse af forældrenes manglende uddannelse.

Dog er niveauet for forældrenes uddannelse en smule usikkert, idet de unge ikke nødvendigvis ved hvilken uddannelse, deres forældre har. Oftest ved de måske, hvad forældrene laver, og vi har derfor i spørgeskemaet forsøgt at kompensere for denne usikkerhed ved at indsætte eksempler på uddannelser/job.

Vi har desuden spurgt de unge, om de føler, at deres forældre presser dem for at tage en uddannelse. Tabellen herunder viser svarene blandt de kontanthjælpsmodtagere, der har deltaget i undersøgelsen.

Svarmulighed	Procent
Ja	27,9
Nej	66,2
Har ingen forældre/har ingen kontakt til forældre	3,9
Ved ikke/vil ikke svare	1,9
I alt (N)	154

Kilde: Epinion/Capacent for New Insight

Omkring en fjerdedel af de adspurgte vurderer altså, at deres forældre presser dem, mens to tredjedele mener, at forældrene ikke presser dem. Pres om uddannelse kan både være positivt og negativt på de unge – det kan være et nødvendigt

⁴ www.statistikbanken.dk/KRHFU1 for befolkningen i alderen 35 til 64 år.

skub eller opfattes som endnu et krav. Ligeledes kan intet pres være udtryk for, at forældre enten slet ikke bakker den unge op eller interesserer sig for den unges uddannelsesvalg eller støtter de unge men overlader selv valget om uddannelse til den unge. Vores interview med unge ledige og medarbejdere viser, at en del unge har oplevet omsorgssvigt i barndomshjemmet og mangler generel opbakning fra deres forældre. Interviewene har også blotlagt, at en del af de unge er meget ensomme og ofte har et meget begrænset socialt netværk. Noget tyder på, at det især gælder for de etnisk danske unge.

Analyse af datamaterialet viser, at der ikke er nogen sammenhæng mellem pres og et særligt uddannelsesniveau hos forældrene.

Undersøgelsen har kortlagt, at ca. en tredjedel af de adspurgte har børn. De fleste af disse (30 pct.) har et eller to børn, mens de øvrige (6 pct.) har tre eller flere børn. I forlængelse af dette spørgsmål er de unges boligsituation også blevet belyst. Situationen er illustreret herunder.

Tabel 4.2: Boligsituation	
	Procent
Jeg bor hjemme hos mine forældre	17,5
Jeg bor sammen med min kæreste/mand/kone og evt. børn	23,4
Jeg bor sammen med en ven/veninde	2,6
Jeg bor i bofællesskab/kollegium eller lignende	5,2
Jeg bor alene (evt. sammen med børn)	44,8
Jeg har ingen fast bopæl	0,6
Andet	5,8
I alt (N)	154

Kilde: Epinion/Capacent for New Insight

Næsten halvdelen bor alene evt. sammen med børn, mens ca. en fjerdedel bor sammen med enten kæreste/mand/kone eller en ven/veninde. Knap en femtedel af de adspurgte bor stadig hjemme hos deres forældre. Kun 3 procent af de unge over 24 år bor fortsat hjemme hos deres forældre, mens det gælder for halvdelen af de 18-21-årige. Blandt de 28-30-årige bor halvdelen med en partner – det gælder imidlertid kun for 13 procent af 25-27-årige. Her bor størstedelen alene.

Kun en enkelt respondent har fortalt, at vedkommende ikke har nogen fast bopæl. Dette billede svarer ikke helt overens med de beskrivelser, som vi har fået via interviewene. Men som nævnt i metodeafsnittet har surveyen ikke kunnet indfange de unge, der hverken har fast bopæl eller fast telefon.

4.2 Erfaringer og fremtidige uddannelsesønsker

I dette afsnit ser vi nærmere på de unges erfaringer med uddannelse og deres fremtidige ønsker i forhold til uddannelse.

Som nævnt tidligere i analysen, er to tredjedele af de adspurgte startet på en uddannelse, som de ikke har færdiggjort. Det gælder både for de forsikrede og de ikke-forsikrede ledige respondenter. I det efterfølgende fokuserer vi primært på svarene fra de ikke-forsikrede ledige, da vi har fået begrænsede respondenter blandt de forsikrede ledige.

Analyse af data viser, at sygdom og dårligt helbred er den hyppigste årsag til frafald fra uddannelse. Dernæst følger familiemæssige årsager, forkert studievalg og faglige problemer.

Tabel 4.3: Årsag til uddannelsesafbrud		
	Antal	Procent
Det var et forkert studievalg	15	15,6
Jeg kunne ikke følge med	12	12,5
Jeg kunne ikke få en elev-plads/praktikplads	9	9,4
Jeg blev syg	19	19,8
Økonomiske årsager	3	3,1
Familiemæssige årsager	14	14,6
Det ved jeg ikke	2	2,1
Andet	22	22,9
I alt	96	100,0

Kilde: Epinion/Capacent for New Insight

Samler vi årsagerne, kan vi se, at 38 procent angiver årsager, som er knyttet til uddannelsessituationen (forkert studievalg, kunne ikke følge med eller manglende elev- og praktikplads). Præcis samme andel forklarer, at de stoppede på grund af mere personlige årsager (sygdom, økonomiske og familiemæssige årsager). Kategorien andet dækker bl.a. over problemer i praktikken, manglende motivation og psykiske lidelser.

Data viser, at unge efterkommere og indvandrere fra vestlige og ikke-vestlige lande i mindre omfang end de danske unge har (startet og) afbrudt uddannelse. Årsagerne til afbrud blandt efterkommerne og indvandrerne ligner årsagerne blandt danskerne, dog er der lidt flere efterkommere og indvandrere, som angiver, at de enten ikke kunne følge med, eller at de blev syge.

Ser vi på, hvilke uddannelser de unge har haft erfaring med, viser tabellen herunder, at det strækker sig fra folkeskolen til anden uddannelse, som bl.a. omfatter vagtkursus, daghøjskole eller kreative uddannelser.

Tabel 4.4: Hvilken uddannelse startede du på?		
	Antal	Procent
Folkeskolen	1	1,0
HF, studentereksamen, HHx, HTx eller lign.	32	33,3
Erhvervsuddannelse ⁵	40	41,7
Anden uddannelse	21	21,9
Ved ikke/ikke svaret	2	2,1
I alt	96	100,0

Kilde: Epinion/Capacent for New Insight

De fleste har dog forsøgt sig med en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse. Med forbehold for det lille antal af respondenter, viser der sig en tendens til, at kontanthjælpsmodtagere med ikke-vestlig oprindelse i højere grad har forsøgt sig med en erhvervsuddannelse frem for en gymnasial uddannelse.

Over halvdelen af alle adspurgte kontanthjælpsmodtagere (58 pct.) overvejer at begynde på en uddannelse inden for de næste par år. Det er især blandt de yngre ledige, at der er interesse for at starte på en uddannelse. Tre ud af fire adspurgte

⁵ F.eks. social- og sundhedsass., tømrer, murer o.l.

op til 25 år overvejer det, mens lige under halvdelen blandt de 25-39-årige overvejer det. Samme andel blandt dagpengemodtagerne overvejer ligeledes at starte på en uddannelse.

En ting er at overveje uddannelse, noget andet er, om de unge reelt har taget skridt mod en konkret uddannelse. En fjerdedel af de ungekontanthjælpsmodtagere, som overvejer en uddannelse, har tilmeldt sig en uddannelse og skal starte inden for den nærmeste fremtid. Gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser tegner sig for hver en tredjedel, mens en forholdsvis stor andel har svaret ”anden uddannelse”. Det dækker overvejende over f.eks. chaufføruddannelse, daghøjskole og kreative uddannelser. Der er ganske få, som skal færdiggøre deres folkeskole.

Halvdelen af de, der skal starte på en uddannelse, tilkendegiver, at de gerne vil have den uddannelse, fordi uddannelsen interesserer dem, eller fordi den passer godt til dem. En tredjedel siger, at den planlagte uddannelse er adgangskrav for et bestemt job eller stiller dem bedre mere generelt i forhold til arbejde.

Både den kvantitative og den kvalitative analyse peger på, at de unge som hovedtendens er meget motiverede for uddannelse. De unge er godt klar over, at uddannelse er en betingelse, hvis de skal kunne få mere stabile og spændende jobs i fremtiden – eller som en af de unge formulerer det: ”hvis man ikke skal sidde ved kassen i Netto hele livet”. Det synes heller ikke at være beskæftigelsesmedarbejdernes opfattelse, at de unge som generel tendens ikke er motiverede. Tværtimod peger medarbejderne på, at det ikke er på det punkt, at der skal bruges en masse energi og indsats. Men noget tyder alligevel på, at de unge først og fremmest er motiverede i tanke og ikke i handling, hvilken ovenstående data også understøtter.

4.3 Forskellige udfordringer for de unge

I dette afsnit vil vi sammenfatte de udfordringer, som de unge møder i forbindelse med valg af uddannelse. Beskrivelsen er opdelt i to afsnit: De personlige barrierer og de barrierer som de oplever i dialogen med omgivelserne.

4.3.1 Personlige barrierer

En tredjedel af de adspurgte går ikke med overvejelser om snarlig tilknytning til uddannelsessystemet. Tabellen herunder viser årsagerne til den manglende lyst til uddannelse.

	Antal	Procentandel
Jeg kender ikke nogen uddannelse, som jeg har lyst til at tage	7	11,7
Jeg kender ikke nogen uddannelse, som jeg vil kunne klare/gennemføre	3	5,0
Jeg vil hellere arbejde og tjene penge eller er nødt til at arbejde og tjene penge	4	6,7
Jeg kan ikke blive optaget på den uddannelse, som jeg godt vil have	0	0,0
Uddannelse tager for lang tid	3	5,0
Jeg kan ikke tage en uddannelse nu pga. familiemæssige eller personlige omstændigheder	4	6,7
Jeg kan ikke tage en uddannelse nu pga. mit helbred	12	20,0
Jeg vil ikke være på SU	7	11,7
Ved ikke/ikke svaret	1	1,7
Andet	19	31,7
I alt	60	100,0

Kilde: Epinion/Capacent for New Insight

Her er det værd at bemærke, at de helbredsmæssige årsager udgør en femtedel af svarene, mens op mod en tredjedel af svarene placerer sig i kategorien ”andet”. I denne kategori har respondenterne haft mulighed for at uddybe sit svar, og det viser sig, at den gennemgående barriere ligger i indlæringsvanskeligheder og/eller øvrige psykiske lidelser. Samtidig er det værd at bemærke, at ca. 11 procent svarer hhv., at de ikke kender nogen interessante uddannelser, eller at de ikke vil være på SU.

Den manglende lyst hænger også sammen med den unges vurdering af, om vedkommende vil kunne klare at gennemføre en uddannelse, og en tredjedel af samtlige adspurgte tilkendegiver, at de ikke tror, at de er i stand til at tage en uddannelse nu. Ca. to tredjedele af de, der ikke tror, at de er i stand til at gennemføre en uddannelse, har heller ingen planer om uddannelse nu eller inden for de næste par år, mens knap en tredjedel ikke tror, at de pt. vil kunne gennemføre en uddannelse, men alligevel har planer om uddannelse senere.

Tabellen herunder viser årsagerne til, at de unge ikke tror, at de vil kunne gennemføre en uddannelse på nuværende tidspunkt.

Tabel 4.6: Årsager til manglende tro på uddannelsesparathed		
	Antal	Procent
Fordi jeg ikke har de faglige færdigheder, som det kræver	6	11,5
Økonomiske omstændigheder	2	3,8
Personlige omstændigheder	23	44,2
Andet	20	38,5
Ved ikke/ikke svaret	1	1,9
I alt	52	100

Kilde: Epinion/Capacent for New Insight

Næsten halvdelen forklarer, at den mistede tro skyldes personlige omstændigheder. Samtidig fylder andelen ”andet” igen meget. Af de 38 procent, der har svaret ”andet”, har næsten samtlige begrundet deres svar med psykiske lidelser. Samlet set er de personlige omstændigheder således årsagen til den manglende tro i otte ud af ti tilfælde. Til gengæld peger kun 4 procent på de økonomiske omstændigheder som forklaring på, at de ikke ville kunne gennemføre en uddannelse. Interview med medarbejdere og de unge viser, at nogle unge har problemer med gæld, og derfor kan de ikke økonomisk overskue at starte på en uddannelse på SU. Men den gruppe fylder altså ikke meget i vores undersøgelse. Den manglende faglige kunnen dækker bl.a. over svage læse/skrive-kompetencer, ordblindhed eller svage dansksproglige kundskaber.

Vi har desuden spurgt de unge om deres prioriteringer i deres liv nu og fremover. Herunder ses deres svar.

Tabel 4.7: Hvad er vigtigt for dig i dit liv nu? (bemærk at der her er mulighed for flere svar)		
Svar	Antal	Procent
At tjene nogle penge	39	15,1
At få styr på hvad jeg gerne vil lave i mit liv	54	20,9
At komme i gang med en uddannelse	43	16,7
At have det sjovt med vennerne	7	2,7
At lave noget som jeg brænder for	28	10,9
At passe min familie	45	17,4
Det ved jeg ikke	7	2,7
Andet	35	13,6
I alt	258	100,0

Kilde: Epinion/Capacent for New Insight

Her viser data, at de unge – sikkert i lighed med andre unge – gerne vil have styr på deres liv og på deres fremtid. En overraskende stor andel siger dog, at det vigtigste er at passe deres familie. Analyse af data viser, at det overvejende er kvinder med børn, som enten er eneforsørgere eller bor med både børn og partner. Man kan ikke se en skævhed i denne gruppe fordelt på etnicitet – dvs. det er både danske og nydanske kvinder. Når de unge bliver bedt om at vurdere, hvad de laver om et år, tror mere end halvdelen, at de på det tidspunkt enten er beskæftiget eller i gang med en uddannelse. Dog er der 14 procent, der svarer: ”Jeg laver nok det samme som nu”. Der findes altså en del af de adspurgte, som har opgivet at komme ud af deres nuværende situation.

4.3.2 Vejledning og information

Valget om uddannelse skaber ofte et behov for vejledning og information. Undersøgelsen viser, at de unge taler med mange forskellige aktører om uddannelse og uddannelsesvalg. I tabellen herunder har vi vist fordelingen af svarene.

Tabel 4.8: Hvem taler de unge om uddannelse med? (bemærk at der er mulighed for flere svar)

	Antal	Procent
Min familie	58	22,7
Mine venner	36	14,1
Tidligere kollegaer	10	3,9
Sagsbehandler/vejleder i kommunen	75	29,4
Vejleder på skole	35	13,7
Andre	13	5,1
Ingen	26	10,2
Ved ikke/ikke svaret	2	0,8
I alt	255	100,0

Kilde: Epinion/Capacent for New Insight

Knap halvdelen af de unge har fået vejledning via en offentlig instans – dvs. enten sagsbehandler/vejleder i kommunen eller på en skole. 40 procent angiver, at de taler med familie, venner og bekendte om uddannelse, mens 10 procent tilsyneladende ikke taler med nogen om uddannelse. Det er her vigtigt at gøre opmærksom på, at nogle unge sagtens kan have modtaget vejledning, uden at de har opfattet det som uddannelsesvejledning – f.eks. som element i samtale med jobcenter eller andre.

Vi kan ud fra analysen konkludere, at mange af de unge vurderer, at de har fået tilstrækkelig vejledning, uanset om det er via vejleder, sagsbehandler eller familie. To tredjedele af de unge tilkendegiver, at de ikke mangler vejledning. Der er en – om end meget svag – tendens til, at de unge, der har fået vejledning af venner og tidligere kollegaer i højere grad vurderer, at de har manglet vejledning. Samtidig er der en tredjedel af de unge, som siger, at de har manglet vejledning.

Kvaliteten af vejledningen er vanskelig at vurdere objektivt, men ca. halvdelen af de adspurgte er tilfredse med den vejledning, som de har fået. Samtidig viser det sig, at flertallet af de adspurgte også selv aktivt opsøger information om uddannelse og uddannelsesvalg, idet 68 procent har søgt information på f.eks. internettet eller biblioteket.

5. Unge selvforsørgende

5.1 Indledning

I dette afsnit ser vi nærmere på de unge uden uddannelse, som er selvforsørgende. Begrebet dækker over to hovedgrupper – de unge der har et arbejde, og de unge der hverken har arbejde, er under uddannelse eller modtager offentlig forsørgelse, og som derfor bliver forsørget på anden vis.

5.1.1 Unge beskæftigede

Der var i 2005 90.477 unge (mellem 18-29 år) i beskæftigelse i Københavns Kommune. I samme periode var 123.393 unge bosat i kommunen⁶.

I RAS-statistikken er man beskæftiget, hvis man har fået en løn i løbet af året, der mindst svarer til 80 timers beskæftigelse med en beregnet mindsteløn. De studerende, som har et studie- eller fritidsjob, vil derfor blive opgjort som lønmodtagere, hvis de har haft 80 timers betalt arbejde og har arbejdet mindst 1 time i den uge, hvor Danmarks Statistik opgør statistikken⁷.

Ca. tre fjerdedele af alle unge bosat i kommunen er i beskæftigelse. De beskæftigede dækker både over personer i ordinær og i støttet beskæftigelse. Antallet af personer i støttet beskæftigelse er 1.160, hvilket svarer til 1,3 pct. af de unge beskæftigede. Herunder hører også de unge, der både studerer og arbejder. De studerende, som samtidig er i job, vender vi tilbage til senere i afsnittet.

Tabellen herunder viser kendetegn ved de beskæftigede unge i kommunen.

Tabel 5.1: Kendetegn ved de beskæftigede unge i Københavns Kommune		
	Antal	Procent
Kønsfordeling		
Kvinder	46.854	51,8
Mænd	43.623	48,2
Aldersfordeling		
18 – 19 år	4.566	5,0
20 – 24 år	33.725	37,3
25 – 29 år	52.186	57,7
Nationalitet		
Dansk	79.139	87,5
Vestlige lande	3.703	4,1
Ikke-vestlige lande	7.635	8,4
I alt (N)	90.477	100,0

Kilde: New Insight på baggrund af særkørsel fra Danmarks Statistik. Tallene er fra 2005

Der er en svag overvægt af kvinder blandt de unge beskæftigede. Det er også værd at bemærke, at over halvdelen af de unge beskæftigede er 25 år eller ældre. Fordelingen på etnicitet blandt de beskæftigede viser, at knap 9 ud af 10 beskæftigede unge er danskere.

⁶ www.statistikbanken.dk. BEF1A07: Folketal pr. 1. januar efter kommune/region, civilstand, alder og køn

⁷ Danmarks Statistik; Arbejdsmarked 2006:16, Statistiske efterretninger, side 6

Den højest fuldførte uddannelse blandt de beskæftigede unge er illustreret i tabellen herunder fordelt på køn.

Tabel 5.2: Højest fuldførte uddannelse for de beskæftigede unge opdelt på køn

Uddannelsesniveau	Antal		Procent		I alt	
	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Antal	Procent
Ingen uddannelse/uoplyst	1.724	1.850	3,7	4,2	3.574	4,0
Grundskole	6.820	8.775	14,6	20,1	15.595	17,2
Gymnasium og erhvervsgymnasium	18.351	14.192	39,2	32,5	32.543	36,0
Erhvervsfaglig	6.448	8.068	13,8	18,5	14.516	16,0
KVU	1.789	1.982	3,8	4,5	3.771	4,2
MVU	4.393	1.995	9,4	4,6	6.388	7,1
Bachelor og LVU	7.329	6.761	15,6	15,5	14.090	15,6
I alt (N)	46.854	43.623	100,0	100,0	90.477	100,0

Kilde: New Insight på baggrund af særkørsel fra Danmarks Statistik. Tallene er fra 2005

Tabellen viser for det første, at de beskæftigede unge har et relativt højt uddannelsesniveau, hvor mere end en fjerdedel har en videregående uddannelse, og blot 17 procent kun har grundskoleniveau. Der er en større andel af mænd, som kun har grundskoleniveau sammenholdt med kvinderne. Kvinderne har generelt et lidt højere uddannelsesniveau end mændene. Omkring en femtedel af de beskæftigede kvinder og en fjerdedel af de beskæftigede mænd har enten grundskole som højeste uddannelsesniveau eller uoplyst uddannelsesniveau. Der er samme andel af beskæftigede kvinder og mænd med en bachelor eller en lang videregående uddannelse, hvilket kan overraske en smule i forhold til kvindernes stadig stigende overtal på de videregående uddannelser.

Vi har også opdelt uddannelsesniveaet på aldersgrupper, og denne opdeling viser, at niveaet stiger meget med alderen. Næsten 70 procent af de 18-19-årige har kun grundskole, mens det kun gælder for 10 pct. af de 25-29-årige. Allerede mellem 18 – 19 år og 20-24 år sker der et stort fald i andelen med grundskole som eneste uddannelse.

Knap halvdelen af de unge beskæftigede er samtidig i gang med en uddannelse, og tabellen herunder viser fordelingen af igangværende uddannelser.

Tabel 5.3: Igangværende uddannelse for de beskæftigede unge i Københavns Kommune

Uddannelse	Antal		Procent		I alt	
	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Antal	Procent
Ikke under uddannelse	24.578	26.237	52,5	60,1	50.815	56,2
Grundskole	13	15	0,0	0,0	28	0,03
Gymnasial og erhvervsgymnasium	1.182	858	2,5	2,0	2.040	2,3
Erhvervsfaglig	2.759	2850	5,9	6,5	5.609	6,2
KVU	988	1.059	2,1	2,4	2.047	2,3
MVU	4.876	2.395	10,5	5,5	7.271	8,0
Bachelor og LVU	12.394	10.209	26,5	23,4	22.603	25,0
I alt (N)	46.854	43.623	100,0	100,0	90.477	100,0

Kilde: New Insight på baggrund af særkørsel fra Danmarks Statistik. Tallene er fra 2005

Tabellen viser, at der er flest, som er i gang med en lang videregående uddannelse, og samlet set er hovedparten af alle unge, som er i gang med en uddannelse, i gang med en videregående uddannelse (kort, mellemlang eller lang). Desuden

viser analysen, at der er lidt flere kvinder end mænd, som er i gang med en uddannelse sideløbende med deres beskæftigelse.

Når den igangværende uddannelse opdeles på aldersgrupper, viser analysen, at uddannelsesniveautet til dels stiger med alderen.

Tabel 5.4: Igangværende uddannelse for de beskæftigede unge i Københavns Kommune

Uddannelsesniveau	Antal			Procent		
	18-19 år	20-24 år	25-29 år	18-19 år	20-24 år	25-29 år
Ingen uddannelse	2.093	15.106	33.616	45,8	44,8	64,4
Grundskole	18	8	2	0,4	0,0	0,0
Gymnasial og erhvervs-gymnasial	1306	666	69	28,6	2,0	0,1
Erhvervsfaglig	915	3.081	1613	20,0	9,1	3,1
KVU	20	1.044	987	0,4	3,1	1,9
MVU	29	3.638	3.641	0,6	10,8	7,0
Bachelor og LVU	185	10.182	12.258	4,1	30,2	23,5
I alt (N)	4.566	33.725	52.186	100,0	100,0	100,0

Kilde: New Insight på baggrund af særkørsel fra Danmarks Statistik. Tallene er fra 2005

Det vil sige, at der er flest beskæftigede unge mellem 20 og 24 år, der er i gang med en uddannelse. Over halvdelen i denne aldersgruppe tager en uddannelse, og hver tredje beskæftigede mellem 20 og 24 år er i gang med en lang videregående uddannelse. For gruppen af 25-29-årige falder andelen af beskæftigede i uddannelse til en tredjedel.

For den yngste gruppe handler det i højere grad om, at de har job ved siden af en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse.

5.1.2 Etnicitet

Under 10 pct. af de beskæftigede unge er indvandrere eller efterkommere fra ikke-vestlige lande (8,4 pct.), hvilket er en smule lavere end den samlede andel af unge med ikke-vestlig baggrund i alderen 18-29 år. Her udgør de 12 pct. Uddannelsesniveautet blandt indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande er markant lavere end for den samlede gruppe af beskæftigede unge. Lidt over en tredjedel (39 pct.) har blot grundskolen som højest uddannelsesniveau mod 17 pct. af samtlige unge beskæftigede.

En del af forklaringen er, at aldersfordelingen blandt de ikke-vestlige unge i job fordeler sig anderledes end blandt samtlige unge beskæftigede. Blandt de ikke-vestlige unge er der flere 18-19-årige og færre 25-29-årige.⁸ Forskellene i aldersfordeling kan ikke forklare hele forskellen i uddannelsesniveautet målt på gennemført uddannelse.

Derfor ser vi også på igangværende uddannelse blandt de beskæftigede indvandrere og efterkommere. Der er færre beskæftigede indvandrere, som samtidig tager en uddannelse (68 pct. af de beskæftigede indvandrere er ikke i gang mod 56 af samtlige). Fordelingen af uddannelse for de, der tager en sådan, viser, at niveautet generelt er en smule lavere end blandt samtlige.

⁸ Blandt de ikke-vestlige unge er 11 pct. mellem 18 og 19 år, mens det kun gælder for 5 pct. af samtlige unge i job. 49 pct. af de ikke-vestlige unge mellem 25 og 29 år, mens 58 pct. af samtlige unge er i denne aldersgruppe.

Derfor er konklusionen, at de beskæftigede unge med ikke-vestlig baggrund har et lavere uddannelsesniveau sammenholdt med samtlige unge i job, og at færre af dem er i gang med en uddannelse sideløbende med jobbet.

5.1.3 Øvrige selvforsørgende

Denne gruppe tæller de unge, som ikke modtager offentlig forsørgelse, men også heller ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse. Bruttogruppen er opgjort til at omfatte knap 10.000 unge i kommunen. Denne opgørelse er baseret på RAS-data og omfatter en given uge i året. Københavns Kommune har selv sorteret i gruppen ved at fjerne de unge, der i løbet af et år modtager SU, sociale ydelser eller tjener mere end 10.000 kr. om året. Derved bliver gruppen halveret. Det betyder, at ca. 5.000 unge i kommunen ikke modtager offentlig forsørgelse, er i job eller under uddannelse.

Vi har desværre ikke mulighed for at identificere de frakoblede i vores beskrivelse af kendetegnene for gruppen af selvforsørgede, og derfor omfatter tabellen herunder også den store gruppe af unge, som reelt har job eller er under uddannelse.

Tabel 5.5: Kendetegn ved de øvrigt selvforsørgende unge i Københavns Kommune		
	Antal	Procent
Kønsfordeling		
Kvinder	4.961	53,4
Mænd	4.324	46,2
Aldersfordeling		
18 – 19 år	975	10,5
20 – 24 år	4.170	44,9
25 – 29 år	4.140	44,6
Nationalitet		
Dansk	3.761	40,5
Vestlige lande	2.914	31,4
Ikke-vestlige lande	2.610	28,1
Uddannelsesniveau		
Grundskole	2.814	30,3
Gymnasial og erhvervsgymnasium	1.347	14,5
Erhvervsfaglig	519	5,6
KVU	124	1,3
MVU	232	2,5
Bachelor og LVU	397	4,3
Uoplyst	3.852	41,5
I alt (N)	9.285	100,0

Kilde: New Insight på baggrund af særkørsel fra Danmarks Statistik. Tallene er fra 2005

Tabellen viser, at der er:

- En overvægt af kvinder
- En ligelig fordeling mellem de to store aldersgrupper, hvilket betyder en overrepræsentation på 7 procentpoint for gruppen af 20-24-årige, mens der er en underrepræsentation af de 25-29-årige på 11 pct. point.
- En meget markant overvægt af personer med ikke dansk baggrund. Der er overraskende mange med en vestlig baggrund. Vores vurdering er, at det dækker over unge studerende primært fra de nordiske lande, som ikke er berettigede til dansk uddannelsesstøtte (SU). Samtidig fylder unge med ikke-vestlig baggrund en tredjedel af gruppen.
- For 4 ud af 10 er der ingen uddannelsesoplysninger, mens knap en tredjedel blot har grundskolen.

Denne gruppe er vigtig i forhold til at få flere unge ind i uddannelsessystemet. Der er også grund til at tro, at en stor andel af disse unge på et eller andet tidspunkt vil komme i kontakt med det offentlige forsørgelsessystem. Da kommunen – og andre aktører – ofte ikke har direkte kontakt til denne gruppe, kræver en indsats overfor denne gruppe en mere opsøgende tilgang end overfor de andre grupper af unge.

6. Opsamling på de unge

Efter analysen af de unge vil vi i dette afsnit kort opsummere kendetegnene for de forskellige grupper af unge. Det er igen vigtigt at pointere, at grupperne ikke er statiske grupper, men at de unge bevæger sig rundt mellem de forskellige grupper. Det er også illustreret i analysen herover, hvor vi har set på de unges bevægelser.

	Ledige unge i Københavns Kommune	Ledige unge uden uddannelse	Beskæftigede unge	Øvrigt selvforsørgende unge
Definition	Unge mellem 18 og 30 år på dagpenge, kontanthjælp, sygedagpenge, introduktionsydelse eller starthjælp	Unge uden kompetencegivende ungdomsuddannelse	Unge i job	Unge der ikke er i job, under uddannelse eller modtager offentlig forsørgelse
Antal	Knap 8.000 personer	Ca. 4.400 personer	Ca. 90.000 personer	Ca. 5.000 personer
Karakteristika	Over halvdelen er på kontanthjælp En tredjedel er på dagpenge Øvrige er på sygedagpenge To tredjedele er mellem 25 og 29 år En tredjedel er indvandrere eller efterkommere	80 procent er på kontanthjælp Overrepræsentation af ledige under 25 år Overrepræsentation af indvandrere og efterkommere To tredjedele har en afbrudt uddannelse bag sig	Halvdelen studerer ved siden af jobbet – flest blandt de 20-24-årige. Ti procent af de beskæftigede er indvandrere eller efterkommere – kun en tredjedel studerer ved siden af jobbet.	Få helt unge – 90 procent i denne gruppe er mellem 20 og 30 år 60 pct. er indvandrere eller efterkommere. Halvdelen er fra ikke-vestlige lande En fjerdedel har mere uddannelse end folkeskole
Forsørgelseshistorik	En tredjedel har modtaget offentlig ydelse i mere end trekvart år – det gælder for 70 pct. af kontanthjælpsmodtagerne En tredjedel har modtaget offentlig ydelse i mindre end 13 uger 40 pct. er matchet arbejdsmarkedspare (match 1-3). 16 pct. er ikke arbejdsmarkedspare. Et år senere er 70 pct. af dagpenge-modtagerne i job eller uddannelse. Det gælder for 40 pct. af kontanthjælpsmodtagerne	Seks procent har fået dagpenge i mere end to år, mens en tredjedel har modtaget dagpenge i mindre end 13 uger. Halvdelen af kontanthjælpsmodtagerne har modtaget kontanthjælp i mere end to år. Blot otte procent har modtaget kontanthjælp i mindre end 13 uger.	Ikke relevant	Ikke relevant

Kilde: New Insight

7. Vejen til uddannelse

I de foregående afsnit er ungegruppen blevet grundigt belyst med hensyn til en lang række karakteristika. Undersøgelsen har kort fortalt vist, at de udsatte unge er karakteriserede ved, at der er en flerhed af problemer, der gør sig gældende – ofte på samme tid.

I det følgende skal vi se nærmere på, hvilke veje der kan være ind i uddannelses-systemet – og i den forbindelse også hvilke snublesten der kan være på den vej. Herudover vil det blive belyst, hvilke typer af indsatser som medarbejdere, der på forskellig vis arbejder med ungegruppen, efterspørger.

En ting er at få de unge ind på uddannelserne – en anden er imidlertid at fastholde de unge på uddannelserne. Derfor analyserer vi også årsagerne til de unges frafald, kortlægger eksempler på forløb, der forsøger at håndtere nogle af disse problemer samt præsenterer efterlyste initiativer.

Idet problemstrukturen for de unge er kompleks og består af en række forskellige problemer, så kalder det på problemløsninger, som går på tværs af sektorer, politikområder, forvaltninger og indsatstyper. Det er med til at øge udfordringerne. Denne diskussion vil vi derfor også tage op selvstændigt.

Det første skridt mod, at de unge kommer i et uddannelsesforløb, er, at de unge bliver i stand til at træffe et kvalificeret valg i forhold til uddannelsestype. For de unge, som projektet har fokus på, vil det i høj grad omfatte et valg i forhold til ungdomsuddannelserne. Men der kan også være tale om andre uddannelsesforløb, der er relevante afhængigt af den unges ressourcer, evner, uddannelses- og jobberfaringer.

Når dette valg skal træffes, er der for den unge ikke altid ”en lige vej”. Nogle unge har brug for, at der tages hånd om de problemer, som ligger ud over uddannelsesvalget, såsom helbredsproblemer, misbrugsproblemer, boligproblemer mv., før de kan fokusere på uddannelse. Andre har mere brug for, at der kommer styr på fremtidsperspektivet (såsom valg af uddannelse), før de kan komme videre med andre typer af problemer, som også kan indebære faglig opkvalificering. Andre igen har brug for en form for middelev, hvor der på en og samme tid arbejdes med uddannelsesvalg og løsning af nogle af de andre problemer. For nogle unge løser de øvrige problemer sig i takt med, at de får mere styr på fremtidsperspektivet.

Vi kan derfor skelne mellem fire overordnede typer af relevante forløb:

- Forløb med fokus på konkret uddannelse
- Forløb med fokus på opkvalificering af det faglige beredskab
- Forløb med fokus på afhjælpning af problemer ud over manglende uddannelse
- Forløb med fokus på uddannelsesvalg og afhjælpning af problemer ud over manglende uddannelse

I det følgende vil vi gennemgå eksempler på sådanne forløb. Vi vil også kortlægge inden for hvilke områder beskæftigelsesmedarbejdere på job- og beskæftigelsescentre efterlyser et større udbud. Desuden vil vi belyse, hvilke typer af problemer som medarbejderne oplever i arbejdet med de unge.

7.1 Forløb med fokus på konkret uddannelse

De forløb, der gennemgås i dette afsnit, er forløb, der retter sig mod unge, som er uafklarede med hensyn til, hvilken uddannelsesvej de ønsker at gå.

Der eksisterer en lang række institutionaliserede brobygningsforløb, som er udviklet i forhold til de unge, som har vanskeligt ved at træffe et valg om, hvilken uddannelse de ønsker at gå i gang med, og som måske heller ikke ved, om de er i stand til at gennemføre et uddannelsesforløb.

I Storkøbenhavn er der oprettet brobygningsforløb af fire ugers varighed på en række forskellige fagområder. Hvis den unge er gået ud af folkeskolen, men ønsker at følge et brobygningsforløb, skal de deltage i mindst to brobygningsforløb af fire ugers varighed. Brobygningsforløbene kan kombineres med ophold på produktions-skole, praktik i virksomheder m.m..

Det er forløb, der er tænkt som ”brobyggere” til grundforløbene på erhvervsskoler, gymnasier mv. Overordnet set dækker disse områder meget bredt i forhold til de korte og mellem-lange uddannelser. Det er det vigtigt at bemærke, at de unge har mulighed for at komme i ”snusepraktik” på disse forløb for at opnå en større forståelse for, hvad det valgte område dækker over.

Brobygningsforløbene kan ikke altid bidrage til afklaring for den mere udsatte del af ungegruppen, som er karakteriseret ved at have en række af de før omtalte problemer med sig i bagagen, og som virker dominerende ind på deres syn på egne evner, motivation og fremtidsperspektiv. De ovennævnte forløb er således ikke målrettet unge, der har problemer ud over manglende uddannelse, idet der er et snævert uddannelsesfokus.

Der eksisterer dog også andre typer af forløb, der arbejder med samme problematik. Her kan eksempelvis fremtrækkes forløb, der er udviklet i samarbejde mellem produktionsskolen og erhvervsuddannelserne. Københavns Produktionsskole har konkret et samarbejde med Teknisk skole om brobygningsforløb, hvor elever kan afprøve forskellige håndværksfag før start på Teknisk skole. På produktionsskolen gennemgår de unge et tre måneders forløb som en slags introducerende forløb til erhvervsskolerne, hvorefter de sendes videre til erhvervsskolerne.

På Produktionsskolen pointeres det, at det ofte er i overgangene mellem forskellige aktiviteter, at de unge ”mister fodfæstet”, hvorfor disse forløb er udviklet. Her sker der således en glidende overgang fra introduktionsforløb til det konkrete ud-

Fagområder på brobygningsforløb til ungdomsuddannelser i Storkøbenhavn

Teknologi og kommunikation

Håndværk og teknik

Mekanik, transport og logistik

Bygge og anlæg

Service

Jord til bord

Handel og kontor

Social og sundhed

Det almene gymnasium (STX)

HF

Handelsgymnasium (HHX)

Kilde: Genvej 07 – til ungdomsuddannelserne i Storkøbenhavn, 2007

dannelsesforløb. Disse brobygningsforløb udarbejdes i et samarbejde mellem produktionsskolen og erhvervsskolerne.

Forløbene opfattes grundlæggende som gode forløb af såvel produktionsskolen og erhvervsskolerne, men på produktionsskolen fortæller en vejleder, at det til tider føles ”*som en supertanker der skal vendes*”. Hermed menes, at der kan være nogle institutionelle logikker og nogle økonomiske incitamenter forbundet med taxametersystemet, som begge institutionstyper er underlagt, som gør, at det ikke altid er hensynet til de unge, der vejer tungest i vurderingen af, hvilke forløb som de unge skal have, og hvor længe forløbene skal vare. Dette er en problematik, som udelukkende kan løses på ministerielt niveau, og som er indbygget i taxameterstyringen.

De omtalte forløb kan følges af unge både under og over 18 år. Der er dog også udviklet en række særlige forløb for unge under 18 år. Her kan eksempelvis nævnes trainee-forløb⁹. Her kan de unge afprøve forskellige erhverv i et elevlignende forhold. På disse forløb skal de unge som sagt være under 18 år og have gennemført ni års skolegang. Succes i disse forløb er, når den unge bliver afklaret i forhold til det konkrete erhverv – det kan således både være at få lavet konkrete uddannelsesaftaler eller at blive afklaret om, at faget ikke er noget for den unge. Produktionsskolen i København har konkret samarbejde med DS Håndværk & Industri samt Dansk Metal omkring tilbud til elever, der vil afprøve smede- og industriteknikererhvervet.

Grundet det store fokus der er kommet på, at alle unge skal have en uddannelse, er der igangsat en lang række forskellige initiativer, der enten påbegyndes, mens eleverne stadig går i folkeskolen, eller lige når de går ud af denne. Det er således vigtigt at påpege, at der er udviklet forskellige indsatser, hvor nogle starter allerede i forbindelse med folkeskolen.

Afslutningsvist skal det fremhæves, at flere beskæftigelsesmedarbejdere har peget på, at der er en etnisk ”slagside” i forhold til viden omkring uddannelsesretninger, -muligheder og adgangskrav. Unge med anden etnisk baggrund end dansk opleves som værende langt mindre oplyste, og en stor del af gruppen kan ikke hente hjælp i hjemmet i forhold til dette. Der synes således at være en særlig opgave forbundet med at informere denne gruppe om, hvilke muligheder der er, og hvad det kræver af den unge for at gennemføre uddannelserne.

7.2 Forløb med fokus på faglig opkvalificering

Et problem for nogle unge er, at deres faglige niveau er meget lavt, og at det udgør en barriere for, at de kan komme videre og profitere af det ordinære uddannelsessystem.

Ud fra de interviews, der er foretaget med de unge i projektet, har det vist sig, at flere af de unge har haft dårlige erfaringer i folkeskolen. Dette er dog til tider resultatet af en kombination mellem faglige problemer og sociale/personlige pro-

---

⁹ Beskrivelsen er foretaget ud fra Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 2, 2005: Fra frafald til fastholdelse – god praksis i erhvervsuddannelserne; Københavns Produktionsskoles dokument omkring deres profil, hvor der er en kort beskrivelse af trainee-forløb i deres regi: Københavns Produktionsskoles profil 2007 samt interview med vejleder på Produktionsskolen.

blemer. Karakteristisk er, at familierne omkring de unge ikke magtede at løfte opgaven.

For de unge, hvor lave faglige kvalifikationer er det primære problem, eksisterer der en række forskellige tilbud.

Vi har her fokuseret på et tilbud, der foregår i CKB-regi: Aktiv UddannelsesForberedelse. Projektet er et forløb, som hjælper deltagerne med at blive opkvalificeret indenfor almene fag, og der er i den forbindelse et fast etableret samarbejde med VUC. Forløbet er målrettet elever, der har problemer udover ledighed – der skal således være tale om en social begivenhed¹⁰ for, at kursisterne kan følge forløbet. Men der er fokus på den almene opkvalificering.

Der findes tre forskellige forløb på VUC, som kursisterne kan deltage i:

- Forberedende voksenundervisning, hvor niveauet er 3. -9. klasse. Her deltager primært kursister fra etniske minoritetsgrupper, selvom forløbet oprindeligt var skræddersyet til læse-/skrive svage etniske danskere. En typisk kursist er en, der har gået i modtageklasse, og som derefter er kommet direkte i folkeskolen. Kursisterne har typisk meget dårlige danskkundskaber, men er også svage i andre almene fag. Derfor er sprogskolerne ikke det oplagte valg.
- Almen voksenuddannelse, hvor der er to niveauer: 9. klasse og 10. klasse. Her er kursisternes etniske baggrund mere blandet. CKB har mange deltagere på dette forløb.
- HF. På dette forløb er niveauet således over 9. eller 10. classes niveau, og CKB har ikke mange kursister her.

Udover at deltage i et af de nævnte forløb er kursisterne også tilknyttet et Lektieværksted, hvor kursisterne får lektiehjælp. Der er et tæt samarbejde med Hovedstadens Ordblindeskole, som tester kursisterne i forhold til ordblindhed, og som tilrettelægger særlige forløb til kursister med det problem. CKB indgår i en tæt dialog omkring tilrettelæggelse af den type undervisning.

Der er en klar overvægt af kvinder, der deltager i lektiehjælpen. P.t. går der 24 kursister, hvoraf to er mænd. Derudover er der en klar overrepræsentation af kvinder med anden etnisk baggrund end dansk. Ca. halvdelen af kursisterne i lektiehjælpen er kvinder med anden etnisk baggrund end dansk.

En undersøgelse foretaget af SFI om unge indvandrere på kontanthjælp i Københavns Kommune peger på, at kvinder med anden etnisk baggrund end dansk har svagere danskkundskaber end mænd med anden etnisk baggrund end dansk¹¹. Undersøgelsen pegede i øvrigt på, at opholdstiden var udslagsgivende for danskkundskaberne (længere tid i landet er lig med bedre danskkundskaber) samt alder ved indvandring (jo yngre man er ved indvandring, des bedre danskkundskaber). Derudover peger undersøgelsen på, at kvindernes dårligere danskkundskaber kan skyldes, at kvinderne har færre udadvendte aktiviteter end mændene.

I forhold til en mere generel diskussion af de unges faglige kvalifikationer, peger mange af de interviewede medarbejdere fra såvel beskæftigelsesystemet som på uddannelsesinstitutionerne på, at de faglige krav på ungdomsuddannelserne er

---

¹⁰ Alvorlig sygdom eller død i nærmeste familie, skilsmisse, vold i ægteskabet, sociale problemer m.v.

¹¹ SFI: "Unge indvandrere på kontanthjælp i Københavns Kommune, arbejdsrapport 5, 2003

steget. Samtidig peges der på, at de unges faglige kvalifikationer til tider er forbavsende ringe.

Det gælder i den forbindelse både etniske danske og unge med anden etnisk baggrund end dansk. Der er blandt respondenterne ikke enighed om, hvorvidt der er en etnisk forfordeling i forhold til de faglige kvalifikationer. Det er imidlertid interessant, at man både oplever problemer med etniske danskere og med etniske minoriteter i forbindelse med de faglige krav. Nogle uddannelsesinstitutioner beretter om, at tests af eleverne på grundforløbet på erhvervsskolerne til tider har afsløret, at elevernes faglige forudsætninger svarer til 4.-5. klasses folkeskoleniveau.

Flere erhvervsskoler peger på, at regeringens intention om, at 95 procent af en ungdomsårgang skal have uddannelse, har betydet, at der er kommet et øget pres på erhvervsskolerne. Det synes at være her, at de unge ”presses ind”. Det er dog ikke helt problemløst, idet oplevelsen er, at de faglige krav

Dilemma

De faglige krav på erhvervsskolerne er steget – samtidig kommer en større gruppe af unge med meget svage faglige kvalifikationer ind på erhvervsuddannelserne.

til uddannelserne er steget samtidig med, at de oplever, at flere unge med lave faglige kvalifikationer ”presses ind” på uddannelserne. Det skaber et stort dilemma på skolerne, som ikke kan lempe på de faglige krav. Samtidig synes opgaven uoverstigelig stor i forhold til at få alle til at gennemføre på trods af meget lavt kvalifikationsniveau. Erhvervsskolerne peger i den forbindelse på, at der er behov for langt flere ressourcer, hvis erhvervsskolerne skal løfte opgaven. Dette er begrundet i, at der er behov for særlige forløb for unge med et særligt lavt fagligt kvalifikationsniveau.

7.3 Forløb med fokus på problemer ud over manglende uddannelse

Nogle unge har problemer, som virker så voldsomme for dem, at det skygger for, at de unge kan træffe et valg om uddannelse eller for den sags skyld starte på et uddannelsesforløb. Problemer som gør, at den unge ikke magter at koncentrere sig om faglig opkvalificering eller stillingstagen til fremtidsperspektiv. Det kan eksempelvis være psykiske problemer, alvorlige misbrugsproblemer, store økonomiske problemer (som gang på gang kaster den unge ud i kriminalitet), store personlige og sociale problemer samt boligløshed. Det er således problemer, der er meget forskelligartede, og som kræver forskellige indsatser.

I det følgende vil vi beskrive eksempler på forløb, der arbejder med typer af sådanne problematikker samt beskrive de problemstillinger, som er forbundet med at lave indsatser for unge med disse problemer.

7.3.1 Eksempel på et kombineret behandlingsforløb

Projektet har ikke beskæftiget sig konkret med projekter, der omhandler deciderede behandlingstilbud. Vi har dog alligevel valgt kort at beskrive et behandlingstilbud til unge med en psykose eller psykoselignende tilstand. Dette er gjort, idet der af flere af de interviewede har peget på, at de oplever, at mange af de unge har problemer af psykisk karakter. I den forbindelse er der konkret blevet peget på

OPUS som et godt eksempel på, hvordan behandlingstilbud kan være relevante i en mere beskæftigelses- og uddannelsesrettet indsats.

OPUS er et tilbud om intensiv psykosocial behandling til unge med psykoseliggende symptomer.¹² Det foregår ambulant. Den unge og eventuelt den unges familie bliver tilknyttet en fast kontaktperson, som er en fast behandler for den unge gennem hele forløbet – også i tilfælde af indlæggelse. Der eksisterer tre OPUS-teams i København. Disse teams består af psykiatere, psykiatriske sygeplejersker, psykologer, socialrådgivere, ergoterapeuter eller afspændingsterapeuter. I to af de tre teams er der derudover tilknyttet en uddannelses- og erhvervskonsulent. Sidstnævnte skal bidrage med at hjælpe den unge til at blive mere afklaret om uddannelse og/eller beskæftigelse. Herudover kan der tilbydes støtte i et opstartsforløb, der handler om beskæftigelse eller uddannelse.

Der er et klart behandlingsfokus i indsatsen, hvorfor den mere beskæftigelses- og uddannelsesrettede del synes at være et supplerende tilbud.

Nogle beskæftigelsesmedarbejdere peger på, at det i dag i høj grad er op til behandlingsinstitutioner at udbyde forløb, hvor der tilbydes en kombination mellem behandling og et erhvervs- eller uddannelsesrettet fokus. Forløb af en sådan karakter kunne med fordel udvides til at omfatte flere typer af forløb. Derudover er peges der på, at der til tider er lang ventetid på eksempelvis forløbene på OPUS. Det kan gøre det vanskeligt at igangsætte forløb for unge eksempelvis præget af psykiske lidelser. Flere medarbejdere peger på, at samme problematik gør sig gældende inden for misbrugsområdet. Der synes at være behov for flere tilbud, der kan koble konkret behandling med et uddannelsesrettet fokus.

7.3.2 Boligløshed som problem

Boligproblemer er af mange beskæftigelsesmedarbejdere påpeget som et problem, der gør sig gældende i ungegruppen. Nogle peger på, at denne problematik synes at være stigende. Det er dog ikke muligt ud fra det foreliggende materiale at verificere eller falsificere dette udsagn.

Boligløshed kalder på helt andre typer af indsatser, som ligger ud over såvel social-, integrations- og beskæftigelsesforvaltningernes regi. Det er derfor ikke et problem, som beskæftigelsesmedarbejderne kan løse eller hjælpe de unge med.

Problematikken er dog medtaget, idet det er et problem, der gør sig gældende i praksis, og som beskæftigelsesmedarbejderne føler sig magtesløse overfor. Da det påvirker den indsats, der konkret kan tilbydes, er problematikken relevant at inddrage i projektet.

Ved det afholdte tænketanksmøde i projektregi blev der peget på, at der i Københavns Kommune med fordel kunne tænkes i ”campus-tankegangen” i forhold til erhvervsskolerne – altså at der blev bygget billige boliger til eleverne tæt på uddannelsesinstitutionerne. Eller at problemet blev rejst på den politiske dagsorden i kommunen som et problem, der kræver en aktiv indsats.

Undersøgelsen har ikke belæg for at påpege, om boligproblemet er mere udtalt i Københavnsområdet end andre steder. Der er dog blandt de interviewede medarbejdere fra forskellige institutioner peget på, at sådan som boligmarkedet ser ud i

---

¹² Følgende er beskrevet ud fra OPUS' hjemmeside: www.opus-kbh.dk

Københavns Kommune, så kan det være svært for unge, der ikke har for eksempel økonomisk opbakning hjemmefra at finde en bolig, som de kan betale. Det resulterer for nogle unge i, at de lever en tilværelse præget af hjemløshed. I projektet har vi også mødt nogle af disse unge uden bopæl. De unge har her peget på, at boligproblemet udgør en barriere for at kunne tænke mere fremadrettet i forhold til deres fremtid, og de har svært ved at se, hvordan de eksempelvis kan tilmelde sig en uddannelse, hvis de ikke har en bolig af mere permanent karakter end en sofa hos venner og bekendte.

Det synes således at være et livsvilkår, som for nogle unge kan virke begrænsende i forhold til at komme i gang med en uddannelse.

7.3.3 Økonomiske problemer

En sidste problematik, der skal tages op her, er, at nogle af de unge er præget af enten store gældsproblemer eller en meget stram økonomi. Den førstnævnte gruppe er kendetegnet ved, at de lever lidt ”fra hånden til munden”. De har udviklet en større gæld over tid (til tider på kort tid) af forskellige årsager, som spænder fra at have lånt mange penge til et stort forbrug, spillegæld samt til unge, der begår kriminalitet for at opretholde et opbygget forbrug eller for at betale af på en gæld, som måske er erhvervet på ”det grå marked”.

Den anden gruppe er eksempelvis enlige mødre, der har svært ved at få pengene til at slå til, idet de er de primære forsørgere af deres børn. Disse kan også have en gæld, som de betaler af på ved siden af, og som udgør en stor andel af deres kontanthjælp.

De unge, som vi har talt med, har stort set alle berørt den økonomiske problematik. Der var bl.a. to enlige mødre, som netop af økonomiske årsager har svært ved at se sig selv i et uddannelsesforløb, der betyder, at de skal være på SU (på trods af den forhøjede ydelse for enlige forsørgere). De beskriver, at de føler sig lidt fanget i en form for fælde, idet de godt kan se, at vejen ud af deres økonomiske problemer er et arbejde – og vel at mærke et arbejde, der kræver uddannelse. Samtidig har de svært ved at se, hvordan det økonomisk skal kunne lade sig gøre at være på SU gennem længere tid. Igen spiller gældsproblematikken ind her, da en af kvinderne netop også havde en gæld, der hun skulle betale af på.

Beskæftigelsesmedarbejderne bruger til tider mange ressourcer på at vende denne problematik med de unge. Der arbejdes i den forbindelse også med opstilling af helt konkrete budgetter, således at det anskueliggøres, hvad de vil have til rådighed på SU. De unge savner til tider redskaber til at kunne overskue deres økonomi og kan have svært ved at tackle uddannelsesinstitutionernes rådgivning og information om, hvad det koster i bøger og materiale at gå på uddannelsen.

For nogle unge handler det om at få lagt et holdbart og realistisk budget. For andre ser det reelt vanskeligt ud.

7.4 Kombinationsforløb med fokus på uddannelsesvalg og løsning af øvrige problemer

---

I forbindelse med de interviews, der er foretaget samt de diskussioner, der har udfoldet sig i tænketanken, synes der at være stor opbakning til, at der er stor brug

for forløb, der kombinerer et uddannelsesrettet sigte med et sigte mod at løse nogle af de sociale og personlige problemer, som de unge har.

Samtidig peges der på, at der ikke synes at være tilstrækkeligt med muligheder i forhold til sådanne forløb – at udbuddet ikke synes stort nok.

CKB og Københavns Produktionsskole er dog gode eksempler på, at der i kommunen er forløb, der har fokus på at løse nogle af de unges problemer samtidig med, at der er et stort fokus på job eller uddannelse. Eksempler på sådanne kombinationsforløb er projekter i CKB-regi såsom Ticket to Freedom og Erhvervsværkstedet samt forløb på Københavns Produktionsskole.

På Ticket to Freedom-projektet er målgruppen unge, der har problemer ud over ledighed – dog ikke unge med massive psykiske problemer eller misbrugsproblemer. Det er et længerevarende afklaringsforløb, hvor der er mulighed for at indlægge praktik. Der arbejdes med afklaring på både holdforløb og individuelle forløb. Derudover er der indlagt fysisk aktivitet på et fitnesscenter to gange om ugen. På projektet arbejdes der med sociale og personlige problemer i kombination med det erhvervs- og/eller uddannelsesrettede sigte. Medarbejderne beretter om, at personlige og sociale problemer typisk viser sig i forbindelse med afklaringsforløbet. Derfor er forløbet også tilrettelagt således, at der er tid til at tage hånd om disse problemer, når de konkret opstår. Den ungegruppe, der arbejdes med, er vanskelig at undervise på hold. Derfor er det ikke ”almindelig” holdundervisning, der arbejdes med her, men en meget dialogpræget form, hvor kursisterne til stadhed inddrages. Ellers mister de unge fokus undervejs.

På Erhvervsværkstedet arbejder man med unge, der typisk har fået et uddannelsespålæg. Det er et kort intensivt forløb på fire uger med undervisning og vejledning. Målgruppen er unge mellem 18 og 30 år, som ikke har store problemer udover ledighed, og som kan fungere i en undervisningssammenhæng. Forløbet består af fire moduler, som afsluttes med udarbejdelse af en fremadrettet plan for den unge enten i forhold til job eller uddannelse. Dette forløb er således langt mere fokuseret på konkret uddannelse eller job, men der arbejdes også med mindre sociale og personlige problemer.

På Produktionsskolen kan eleverne gå op til et år. Målgruppen er unge, der har ni års skolegang bag sig, er i alderen ca. 16-25 år, og som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse. Formålet med forløbene er, at eleverne skal opnå de fornødne forudsætninger til at kunne påbegynde en ungdomsuddannelse eller alternativt et job. Undervisningsforløbene er baseret på praktisk arbejde og produktion. Produktionsværkstedernes indhold kan variere alt efter hvilken efterspørgsel, der er. I 2007 er værkstederne koncentreret om butik/handel, grafisk værksted, sosu/pædagogisk værksted, tekstil/design samt webdesign.

På Produktionsskolen er der en oplevelse af, at de unge i dag har svært ved at træffe valg og i den forbindelse også at overskue de valgmuligheder, der er i dag i uddannelsessystemet. Derfor bruges der meget tid på, at de unge opnår en større forståelse for de forskellige muligheder, der er i uddannelsessystemet, og hvilke jobmuligheder forskellige uddannelser giver adgang til. Der arbejdes også meget med de unge selv. Eksempelvis i forhold til generel ”dannelse”, som kan omhandle forståelse for, hvilket samfund de unge er en del af, de demokratiske institutioner, der hører til, etc. Her synes der i øvrigt også at være en etnisk slagside, idet der fortælles om, at unge med etnisk minoritetsbaggrund ved utroligt lidt om sam-

fundet, det at være medborger i et samfund, valg til folketing, kommuner og regioner mv.

Derudover arbejdes der også med en styrkelse af de mere personlige kompetencer. Der bruges tid på at lære de unge ”om det at lære”. Produktionsskolen oplever, at de unge har meget nemt ved at tilmelde sig en uddannelse, men falder hurtigt fra, hvis det ikke giver en konkret mening for dem. Der anvendes også tid på at lære de unge om, hvad det betyder at flytte hjemmefra, hvad skattekortet skal anvendes til, og hvad man konkret stiller op med det. Der er således en oplevelse af, at de unge ikke har lært nogen basale færdigheder til at kunne navigere rundt i de forskellige systemer.

Samtlige aktører peger på, at hvis der skal opnås succes med de unge, som har nogle særlige problemstillinger udover manglende uddannelse, så er der brug for ”mandsopdækning”, hvilket betyder, at der er brug for, at en voksen, som den unge har stor tillid til, kan følge den unge både gennem forløbet på aktiveringsinstitutioner, men også i den første tid på uddannelsesinstitutionen.

Af forløb for unge under 18 kan forløb på Spydspidsen nævnes som et godt eksempel på, hvordan man arbejder med helt unge i et forløb, hvor der både er fokus på job/uddannelse og øvrige problemer. Spydspidsen¹³ er et tiltag under Københavns Kommune for meget udsatte unge under 18 år. De unge er kendetegnet ved at komme fra gruppen af de mest belastede unge, som har sociale og personlige problemer, har manglende lyst til uddannelse, som færdes i kriminelle miljøer og/eller har et hashmisbrug.

Der arbejdes ud fra en arbejdsmarkedsrettet tilgang, hvor de unge tilbydes praktikplads på en almindelig arbejdsplads. Som udgangspunkt er de unge i praktik i tre måneder, men i særlige tilfælde kan praktikken vare et år. De unge tildeles en fast kontaktperson. Denne kontaktperson har ansvar for at følge op på de unges eventuelle fravær i praktikken, holde sagsbehandlere på lokalforvaltningen orienteret om forløbet samt arbejde aktivt med at få den unge til at prioritere praktikopholdet. Sidstnævnte kan blandt andet betyde, at kontaktpersonen er nødsaget til at vække og/eller følge den unge til praktikstedet i den første tid, indtil den unge selv mestrer dette.

Spydspidsen har opnået gode resultater med denne model, idet halvdelen af de unge, der har været i forløb på Spydspidsen er kommet i arbejde eller uddannelse, og halvdelen har fået reduceret eller er ophørt med kriminalitet eller hashmisbrug.

Eksemplet er medtaget, idet det kan illustrere, at det er vigtigt at sætte tidligt ind over for de udsatte unge, og derudover at forløb for unge under 18 år også kan inspirere til forløb for unge over 18 år. Nogle af beskæftigelsesmedarbejderne har peget på, at der godt kunne udvikles flere forløb, hvor medarbejderne ”aktivt” følger de unge og eksempelvis i tilfælde af, at de unge ikke møder op, tager ud til de unge på deres

De har unge har svært ved at træffe valg

Udsatte og svage unge har svært ved at håndtere de valg, som de stilles overfor. Både i forhold til valg af uddannelse og valgmulighederne på selve uddannelsen.

For mange krav om valg kan frustrere de unge og skabe usikkerhed.

¹³ Beskrivelsen er foretaget ud fra dokumenter fra: www.spydspidsen.dk.

bopæl og laver en tæt opfølgning. Der peges således på behovet for en langt mere individualiseret indsats.

I alle forløbene peges der på, at der eksisterer en generel problematik i forhold til at få de unge til at træffe et konkret uddannelsesvalg.

Medarbejderne oplever, at der er en stor gruppe af unge, som af forskellige årsager har meget svært ved at træffe et konkret valg og også fastholde sig selv i valget. Dette er en problematik, som flere sociologer også har peget på i forbindelse med beskrivelser af det postmoderne samfund. Dette samfund er karakteriseret ved, at der er krav om at træffe reflektive valg (f.eks. A. Giddens). I det postmoderne samfund er der mange flere valg, der skal træffes end i det moderne (traditionelle) samfund, hvor valg har været mere givet ud fra familiens baggrund, sociale status, traditioner etc. I det postmoderne samfund synes valgmulighederne uendelige. Det er også et karakteristisk træk, som ungdomsforskeren Noemi Katznelson har påvist i sin ph.d.-afhandling. Her skriver hun, at netop det at træffe valg kan være et af de udsatte unges store problemer¹⁴.

Et vigtigt fund i vores analyse er, at de unge har brug for, at der arbejdes i dybden med de valgmuligheder, som de unge står overfor; at der sættes konkrete billeder på, hvad et bestemt uddannelsesvalg indebærer, og at de unge får et realistisk billede af dette. I det arbejde synes der at være behov for, at unge opnår et tæt tillidsforhold til en voksen, som er af stabil karakter, så den unge både følges og fastholdes. Disse unge er til tider karakteriseret ved, at de har manglet en stabil voksenkontakt gennem både barndom og ungdomsliv, og at de derfor har været overladt til sig selv til at træffe disse valg.

Det skal dog nævnes, at der også er en gruppe af de unge, der har meget vanskeligt ved at træffe disse valg om uddannelse, som er karakteriseret af andre forhold. Her er der ikke tale om svigtende voksenkontakt eller store sociale begivenheder gennem opvæksten. Her er der snarere tale om velstillede eller normalt stillede unge, der oplever et massivt forældrepres i forhold til uddannelse, og som befinder sig i en "kriselignende tilstand"- ofte fulgt af psykiske problemer. Disse unge har typisk ikke faglige problemer, men snarere behov for at få løsnet "båndene" til forældrene og få hjælp til at udvikle deres egen identitet og blive klogere på, hvad de interesserer sig for, og hvilken uddannelse der vil være interessant for dem.

Der skal afslutningsvist knyttes et par kommentarer til beskæftigelsesmedarbejdernes arbejde med at få de unge til at få et realistisk billede af, hvad der kræves for at tage en uddannelse. Medarbejderne peger på, at de unge ikke altid er realistiske i forhold til egne evner og ressourcer. Nogle skyder for højt og andre for lavt. Ofte er de ikke klar over, hvilke adgangskrav der er til, og hvad uddannelsen kræver undervejs. I den situation er det vigtigt, at de unge hjælpes til at forstå disse krav uden at føle, at det hele igen "falder sammen" for dem. Problemet med mangel på det realitetsnære billede har vi kunnet genkende i interview med de unge. Her har flere slet ikke været vidende om, hvor lang tid den uddannelse, som de stræber efter, tager, og hvad der kræves for at komme ind. De har nogle billeder af hvilke job, som uddannelsen kan give dem adgang til men altså ikke, hvad der kræves for at komme igennem uddannelsen.

---

¹⁴ Noemi Katznelson: "Udsatte unge", aktivering og uddannelse – dømt til individualisering", DPU, 1994.

Det kan også være forklaringen på, at medarbejderne beretter om, at disse unge ofte giver hurtigt op, når de løber ind i problemer på uddannelsen. De bliver overraskede over, at det kræver en større indsats af dem og har nemt ved at give slip, når kravene skærpes. Derfor arbejdes der også i kombinationsforløbene på at give de unge både større viden om krav, men også om hvad det vil sige at være elev/lærling/studerende. Erkendelsen sker dog desværre først for en gruppe, når de møder kravene i praksis – dvs. på skolerne. Det betyder, at der også bør arbejdes med denne problematik på uddannelsesinstitutionerne.

8. Når problemstrukturen går på tværs

I det følgende vil vi beskrive hvilke problematikker, der opleves at gøre sig gældende i forbindelse med at arbejde med de unge, som har problemer ud over ledighed eller manglende uddannelse. Her ser vi på de udfordringer, det skaber, at problemerne går på tværs af forvaltninger og på tværs af faglige områder - herunder på tværs af professioner.

8.1 Problemer der går på tværs af forvaltninger

Flere beskæftigelsesmedarbejdere peger på, at det ikke altid er problemløst, når den unges problemer går på tværs af eksempelvis Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen og Socialforvaltningen. Beskæftigelsesmedarbejderne oplever, at det for de unge kan være forvirrende, at de ikke kan henvende sig til én instans i kommunen og få hjælp til den vifte af problemstillinger, som de har. Der peges også på, at de unge typisk først henvender sig til jobcentrene, når det er nødvendigt for at få deres ydelse udbetalt. Udbetaling sker dog ikke i jobcentret, men de unge skal være i kontakt med dette system for at blive berettiget til kontanthjælp. Derved har jobcentret indirekte indflydelse på udbetalingen af ydelse til den unge. De unge kan finde det problematisk og besværligt at skulle henvende sig til sociale myndigheder og eventuelt behandlingsinstitutioner for at få hjælp til andre problemer.

For de unge synes opdelingen mellem det beskæftigelsesorienterede system og det sociale system ikke altid helt logisk. Men omvendt kan det være en fordel for beskæftigelsesmedarbejderne, at der ikke skal være kompetencer til stede i forhold til hele viften af problemstillinger, som de unge har. Det udelukker dog ikke, at disse forvaltningsskel kan skabe forhindringer for en problemløsning på tværs af flere forvaltninger og lovgivninger.

Der bliver i den forbindelse også peget på, at der hersker problemer ved udveksling af dokumenter på tværs af forvaltninger i forhold til den unge. Der synes derfor at være behov for udvikling af løsninger på dette problem.

Nogle medarbejdere beretter om, at de i særlige tilfælde bruger tid på at følge de unge rundt i systemet. Det sker eksempelvis, hvis det viser sig, at de unge ellers ikke søger den fornødne hjælp i forhold til eksempelvis psykiske problemer, økonomi mv. Herved gør beskæftigelsesmedarbejderne så at sige brug af en form for afværgemekanisme, men det er ikke problemløst, da der ikke er afsat ressourcer til dette. Det skal dog pointeres, at det bestemt ikke er nødvendigt i alle tilfælde.

I sammenhæng med denne problematik beretter andre medarbejdere om, at de heller ikke altid har det fulde overblik over de muligheder, der er i kommunen for at løse de problemer, der ligger ud over ledighed/manglende uddannelse. Der efterlyses i den forbindelse en oversigt over de kommunale tilbud, så beskæftigelsesmedarbejderne har mulighed for at henvise de unge til konkrete behandlingssteder mv.

8.2 Viden, tværfagligt samarbejde og kompetenceudvikling

Som det er fremgået af den tidligere beskrivelse, eksisterer der forskellige forløb, hvor der gøres en flerstrengt indsats i forhold til de unges problemstillinger. Der er dog i den forbindelse peget på, at der i beskæftigelsesindsatsen er behov for mere viden om, hvad de forskellige problemstillinger betyder for de krav, der er hensigtsmæssige at stille til de unge. Eksempelvis er der peget på, at medarbejderne kan være usikre på, hvad de psykiske diagnoser betyder for den unge – og dermed også hvilke krav der med fordel kan stilles, og hvilke der ikke bør stilles.

Denne type af problemstilling kalder i høj grad på, at der i beskæftigelsesindsatsen gøres brug af en tværfaglig viden og et tværprofessionelt samarbejde mellem forskellige aktører og professioner. Ud fra vores undersøgelse synes der at herske et **stort behov for opprioritering af både tværfaglig vidensdeling samt tværfagligt samarbejde omkring de unge**, der har problemer ud over ledighed eller manglende uddannelse, og som eksempelvis har psykiske problemer/diagnoser.

Nogle medarbejdere peger endda på, at det tværfaglige samarbejde er blevet nedprioriteret gennem tiden. Blandt andet som følge af kravet om et stringent beskæftigelsesfokus.

Et andet (og sammenhængende) problem, der hersker i praksis, er, at gruppen af unge med problemer ud over ledighed eller manglende uddannelse synes at være blevet mere synlig. Der hersker usikkerhed om, hvorvidt denne gruppe af unge reelt er vokset gennem tiden, eller om den blot er blevet mere synlig, idet beskæftigelsesudviklingen har betydet, at det primært er de svageste, der fylder i den beskæftigelsesrettede indsats. Der peges i den forbindelse på, at det psykiatriske system er blevet bedre til at stille diagnoser. Det kan betyde, at det er vanskeligt at afgøre, om problemerne altid har eksisteret i det omfang i ungegruppen, men at de ikke tidligere i samme omfang har været diagnosticeret.

Idet beskæftigelsesindsatsen over de seneste år er begyndt at koncentrere sig mere om de unge med problemer ud over ledighed/manglende uddannelse, har det betydet, at beskæftigelsescentrene i højere grad er blevet stillet overfor at skulle tilrettelægge forløb for ledige unge, der har flere og andre problemer – altså at der skal tilrettelægges flere forløb for matchgrupperne 3, 4 og 5. Ifølge nogle medarbejdere er denne udvikling sket med stor hast, og kompetenceudviklingen lokalt har ikke kunnet følge med denne udvikling.

Der hersker således til tider en usikkerhed i forhold til at skrue forløbene sammen således, at de er afstemt målgruppens forudsætninger og ressourcer. Det er ikke optimalt for indsatsen. Medarbejderne ved således ikke altid tilstrækkeligt om, hvad der påvirker den unges progression positivt eller negativt i de tilfælde, hvor de unge har større psykiske lidelser. Derfor efterlyses der **kompetenceudvikling for unge i matchgruppe 4 og 5**.

Der peges også på, at der med fordel kunne udvikles **flere forløb, hvor behandling og fokus på afklaring i forhold til uddannelse kobles**. Nogle peger på, at det i høj grad er op til behandlingsstederne at udvikle kombinationsløsninger, men at der med fordel kunne tænkes i udvikling af sådanne i fællesskab.

Endelig peges der af både medarbejdere som af tænketanken på, at det kan være vanskeligt for beskæftigelsesmedarbejderne at holde sig ajour og opdateret. Lovgivningen inden for beskæftigelsesområdet er kendetegnet ved løbende at ændre

sig. Derudover oplever medarbejderne, at omfanget af lovgivning og udbud af uddannelser, kombinationsforløb mv. inden for uddannelsesområdet er stort. Kombineret med at medarbejderne også skal være opdateret i forhold til de politik- og indsatsområder, som de unges problemer også kan være en del af, synes området at være komplekst og stort. Der er derfor behov for **en systematisk og kontinuerlig vidensdeling på tværs**, som medarbejderne ikke oplever fungerer optimalt i øjeblikket. I en travl hverdag er det ikke vidensdeling, som medarbejderne opprioriterer. Derudover synes det ikke lige oplagt for alle medarbejdere, hvor de skal finde og dele sådanne informationer.

8.3 Koordinering mellem instanser i forhold til uddannelsesplaner

De involverede aktører (beskæftigelsesmedarbejdere på job- og beskæftigelsescentre samt vejledere på uddannelsesinstitutioner) peger næsten enstemmigt på, at der med fordel kunne være **en større udveksling af data på den unge på tværs af systemerne**. Som eksempel nævner de uddannelsesplanerne, som i dag ikke udveksles. Det er således den unges eget ansvar at medbringe planen i de forskellige systemer.

Der peges i den forbindelse på, at der er en tradition for, at de forskellige systemer skal møde de unge ”som ubeskrevne ark”. Dette betragtes mest af alt som noget, der sinker processen med den unge. Aktørerne mener således, at de hurtigere kunne komme ind til kernen, hvis de havde uddannelsesplanerne at tage udgangspunkt i.

Det skal dog til trods herfor bemærkes, at der kan være nogle uhensigtsmæssigheder forbundet med dette. Blandt andet at en uddannelsesplan udarbejdet i folkeskolen kan følge den unge længe efter, at der for den unge måske er indtruffet så mange andre begivenheder, at den ikke længere er relevant. I så fald vil det være spild af medarbejdernes tid at orientere sig i denne. Derudover kan det forhold, som der netop gøres oprør imod – at de unge mødes uden forudindtagede holdninger – også siges at være et forhold, som ikke altid er positivt. Dette betragtes dog ikke som et problem af nogle af aktørerne.

8.4 Hvad efterlyses i indsatsen?

Opsummerende i forhold til hvad der efterlyses i den indsats, der foregår for at få de unge motiveret til uddannelse og ”gjort klar” til uddannelse, kan vi pege på en række forhold. Vi har her nævnt, hvad der efterspørger i forhold til det kommunale beskæftigelsessystem samt i forhold til de indsatser, der går på tværs af forvaltninger, sektorer, politikområder m.v.

8.4.1 Indsatser i forhold til det kommunale beskæftigelsessystem

I forhold til indsatser, som foregår i det kommunale system, er der peget på følgende forhold:

- Større udvalg af kombinationsforløb – særligt forløb der kobler behandling med et uddannelsesrettet perspektiv
- Højere grad af intern vidensdeling omkring unge i matchgruppe 4 og 5

- Udvikling af oversigt over forskellige tilbud i kommunen, herunder også en oversigt over ordninger, lovgivning indenfor de forskellige områder m.v.
- Forbedrede muligheder for en mere individualiseret indsats, hvor den unge tilknyttes én fast kontaktperson gennem aktiveringsforløb, evt. behandlingsforløb og start på uddannelse
- Kompetenceudvikling i forhold til unge i matchgruppe 4 og 5 (metoder, tilgange, krav sætning, diagnoseforståelse m.v.)

8.4.2 Indsatser i forhold til samarbejde på tværs af forvaltninger, sektorer, professioner mv.

Der er peget på følgende indsatser i forhold til at forbedre samarbejde på tværs af forvaltninger, sektorer og mellem fagpersoner:

- Forbedring af muligheden for at samarbejde mellem Socialforvaltning og Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen – herunder også bedre mulighed for at udveksle dokumenter mellem forvaltningerne
- Højere grad af tværfagligt samarbejde med eksempelvis læger, psykologer, psykiaterstanden m.v. i forhold til både udvikling af nye typer af forløb, men også i forhold til diskussion af metoder, tilgange mv.
- Udveksling af uddannelsesplaner mellem skoler og beskæftigelsesinstitutionerne (jobcentre og beskæftigelsescentre).

9. Frafald og fastholdelse

Som det er fremgået tidligere i rapporten, er frafald på ungdomsuddannelserne et stort problem. Et problem som har politisk bevågenhed på ministerielt niveau, og som er blevet belyst gennem en lang række studier.¹⁵ Det har også ført til, at erhvervsskolerne er blevet forpligtet til at bekæmpe frafaldet med en række nye styringsredskaber.

I den forbindelse er uddannelsesinstitutionerne blevet forpligtet til at udarbejde handlingsplaner med konkrete mål og strategier for at nedbringe frafaldet. Disse skal forhandles med Undervisningsministeriet, og der vil ske en benchmarking af, hvilke institutioner der klarer sig bedst. Derudover har skolerne fået en række redskaber til at styrke indsatsen med – disse omhandler øget voksenstøtte med mentorer, kontaktlærere, psykologisk rådgivning, tidlig opsøgende vejledning mv.¹⁶

Det har medvirket til, at der på erhvervsskolerne er blevet igangsat en række initiativer. I vores interview med erhvervsskolerne har vi erfaret, at der er et stort fokus på problematikken, og at skolerne arbejder med at gennemføre og indsamle erfaringer med disse tiltag.

9.1 Frafaldsproblematikken

Der er i de omtalte studier kommet mange bud på årsager til, at de unge falder fra uddannelserne. Vi vil her fremtrække, hvad vores undersøgelse peger på.

Årsager til frafald

- de unge bliver overladt til sig selv på uddannelsen
- ensomhed og isolation på uddannelsesinstitutionerne (også socialt)
- de unge kan ikke manøvrere i forhold til de valgmuligheder og valg, der skal træffes på uddannelsesinstitutionerne
- øgede faglige krav i forbindelse med reform af erhvervsskoleuddannelserne fra 2000, som trådte i kraft fra 2001 (intro af elevers individuelle uddannelsesplan, erstatte hold og klasser med individuelt tilrettelagte uddannelser)
- de unges motivation falder hurtigt væk, når de oplever problemer
- dårlige faglige kvalifikationer (og almen dannelse) – nogles svarer til 4.-5. classes niveau
- lavt selvværd
- enlige mødre, som får et højt fravær grundet syge børn
- praktikpladsproblematikken

Kilde: New Insight

¹⁵ Se eksempelvis Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 1, 2005 hvor en lang række undersøgelser af dette problem er blevet gennemgået og har dannet baggrund for en række anbefalinger fra ministerielt hold.

¹⁶ Se eksempelvis pressemeddelelse fra Undervisningsministeriet, 19. marts 2007: Erhvervsskoler bliver forpligtet til at bekæmpe frafald med nye styringsredskaber.

Det er således forhold, som den samlede undersøgelse peger på som de væsentligste.

I forbindelse med interview af de forskellige aktører har vi spurgt ind til, hvorvidt uddannelsespålægget virker negativt eller positivt i forhold til frafaldsproblematikken. Her er det værd at bemærke, at der blandt alle de interviewede – også de unge selv – er tilslutning til, at det er vigtigt, at alle får en uddannelse. Derfor er der også en generel tilslutning til uddannelsespålægget. På Hotel- og Restaurant-skolen vurderer man ikke, at uddannelsespålægget har betydet, at der er kommet flere elever, der er tvungne derind – andelen synes lige så lille som før, og derfor vurderes uddannelsespålægget ikke at spille negativt ind på frafaldet.

Vurderingen synes dog at være lidt anderledes på teknisk skole og Niels Brock. De skoler vurderer, at der er kommet mange flere fagligt svagt funderede elever ind, som er blevet ”tvunget/presset” til uddannelse – og at erhvervsskolerne er det oplagte valg. Der er ikke en negativ holdning til uddannelsespålægget som sådan – tværtimod er der stor opslutning til, at det er et nødvendigt krav. På de to omtalte skoler bliver der dog peget på, at hvis både motivation skal fastholdes hos de elever, der er blevet ”skubbet ind” på uddannelserne, og hvis det faglige niveau skal højnes betragteligt for, at de kan forblive på uddannelserne, så kræver det en stor indsats, som betyder, at mange ting skal ændres; ”business as usual” går bestemt ikke over for denne gruppe. Så vil der fortsat være et højt frafald.

Stor tilslutning til uddannelsespålægget

Men forskellig vurdering af betydningen af det i forhold til frafald på skolerne.

Niels Brock har via elevtrivselsundersøgelser spurgt til de unges motivation for uddannelse. Her viser det sig, at mellem 40-50 pct. af eleverne ikke ved, hvorfor de har valgt at gå der. Det tyder ifølge Niels Brock på, at der er mange unge, der starter uden et bevidst fremadrettet perspektiv. Her gemmer der sig ifølge Niels Brock en stor gruppe af uafklarede, umotiverede elever, som måske hellere ville gå på en anden ungdomsuddannelse så som gymnasiet, men hvor de faglige forudsætninger ikke var i orden til det.

I forhold til frafaldsproblematikken mener Niels Brock, at det er givtigt at skelne mellem frafald med perspektiv og frafald uden perspektiv. Det er således væsentligt, om de unge falder fra uddannelsen, fordi de skal starte på en anden uddannelse, eller om de falder fra til ledighed. Det har de hidtidige statistikker ikke kunnet tage højde for, men der arbejdes på ministerielt plan på udviklingen af et sådant redskab.

9.2 Eksempler på fastholdelsesforløb

I undersøgelsen har vi også set på eksempler på, hvordan erhvervsskolerne forsøger at arbejde med frafaldsproblematikken. Der arbejdes med mange forskellige initiativer, som det vil række for vidt at komme ind på her. Nogle forløb skal dog fremhæves som illustration på initiativer, der betragtes som vellykkede.

For eksempel et forløb, som er udarbejdet i samarbejde mellem Niels Brock og Københavns Produktionsskole. Frafallstruede elever på Niels Brock kan tilbydes et ”**afbræk**” i **erhvervsuddannelsen**. I denne pause deltager eleverne i et forløb

på Produktionsskolen. Forløbet arbejder med udvikling af faglige, almene, personlige og sociale kompetencer. Et sådant forløb kan være en tiltrængt pause for eleverne, hvis de er ”kørt trætte” i det ordinære uddannelsesforløb. Det virksomme element i forløbet ligger i, at eleverne ikke ”tabes mellem to stole” – at den unge ikke slippes, selvom der holdes en pause fra studierne. Derudover er det let at starte op på det ordinære uddannelsesforløb igen, hvilket også bidrager til, at de unge kommer tilbage til uddannelsen.

Dette forløb minder i sin grundtanke om et forløb, som Hotel- og Restaurantskolen har. Her er det muligt at få et ”afbræk” fra det ordinære uddannelsesforløb, hvis eleverne eksempelvis har fået en advarsel pga. fravær eller har forskellige problemer (f.eks. personlige problemer, dødsfald i familien, problemer med at indordne sig etc.). Problemerne skal være af en sådan karakter, at eleverne har svært ved at følge med i undervisningen. I sådanne tilfælde kan eleverne blive tilknyttet et forløb i SP-køkkenet af fire ugers varighed. I SP-køkkenet arbejdes der i udpræget grad praksisorienteret. Der kan være 6-12 elever ad gangen, og der er tre faste medarbejdere tilknyttet. I forløbet arbejdes der udover med de praktiske opgaver også med de unges motivation og samtaler omkring problemerne. Der er krav om, at de unge skal give besked, hvis de er forsinket eller syge, hvilket gør, at der er en tæt opfølgning. Dette forløb er med til at fastholde eleverne på uddannelsen og er med til at forhindre, at eleverne framelder sig uddannelsen i tilfælde af ovennævnte problemer.

Et andet godt eksempel er **coachingforløb** for både medarbejdere og elever. På Niels Brock arbejder man med coachingforløb for både ledere, koordinatore, lærere og elever på skolen. Denne coaching er blandt andet fokuseret på at øge gennemførelsesgraden på skolen. Det virksomme element i coachingen er, at der sker en fokusering på en række ens problematikker, som der arbejdes med fra ”top til bund” i organisationen. Det er således et institutionaliseret system, hvor der arbejdes fokuseret med frafaldsproblematikken. Dette har indtil videre givet gode resultater.

Et tredje eksempel, som vi vil fremhæve, er **anvendelse af mentorordningen** for alle tosprogede elever. Dette er noget, som Hotel- og Restaurantskolen har gode erfaringer med. Alle tosprogede elever bliver således tilbudt at få en mentor tilknyttet. Fra januar 2008 vil alle elever – uanset etnisk baggrund – blive tilbudt at få en mentor tilknyttet, idet lovgivningen giver mulighed for dette. Skolen har det princip, at mentor ikke skal være en af elevernes faste lærere, men derimod en lærer, som eleven ikke modtager undervisning fra. Mentorordningen er frivillig. Mentorforløbet består både af individuelle samtaler og holdforløb. Holdforløbene foregår med to ugers interval, hvor de individuelle samtaler så ligger imellem. Hotel- og Restaurantskolen har fremhævet dette forløb som en succesfuld måde at arbejde med fastholdelse på.

Et sidste element, der skal fremtrækkes, er Hotel- og Restaurantskolens tilbud om **hjælp til lektier**, skriftlige opgaver, ekstra undervisning i vanskeligt stof, svendep prøveopgaver samt læse- og stavetræning. Dette tilbud er målrettet elever, der har læse-, stave- eller indlæringsproblemer. Der arbejdes med meget små hold (en til to elever). Derudover ydes der hjælp i forhold til hjælperedskaber såsom fagbøger indlæst på cd-rom. I særlige tilfælde kan eleverne ansøge om særlige hjælpemidler såsom bærbar pc med cd-rom og talekort, som dog kræver en bevilling.

Udover disse eksempler foregår der som sagt en række andre initiativer såsom:

- hjælp til at finde praktikpladser
- tæt samarbejde med U&U når den unge er frafaldstruet
- individuelle samtaler til frafaldstruede elever
- fleksible forløb hvor elev har mulighed for at komme i et mere praktisk undervisningsforløb, hvis det er påkrævet undervejs
- kompetenceudvikling af medarbejdere i forhold til at håndtere forskellige læringsstile hos eleverne og forskellige kompetenceniveauer
- forsøg med at forbedre de sociale læringsmiljøer

Det er således et område, der er i bevægelse, og hvor effekterne måske først viser sig efter nogle år.

9.3 Hvad efterlyses i fastholdelsesindsatsen?

På trods af at der er iværksat en lang række af forløb i forhold til at mindske frafaldet, peger de interviewede alligevel på en række områder, hvor de ønsker forbedringer eller nye initiativer.

9.3.1 Forslag til indsatser på uddannelsesinstitutionerne

I forhold til indsatser på uddannelsesinstitutionerne peger interviewpersonerne på følgende.

Forslag til indsatser på uddannelsesinstitutionerne

- Udvikle kontaktlærerordningen på skolerne. Det er vigtigt, at der hersker tilstrækkeligt med ressourcer, så der er tid til at høre på og arbejde med de problemer, som eleverne har
- Psykologisk rådgivning på uddannelsesinstitutionerne (ikke alle tilbyder dette)
- Udvikle eksisterende mentorordninger
- Tage hånd om sprogproblemer
- Undervisningsformen på erhvervsskolerne skal justeres til målgruppen
- Støtte til de unge i forhold til at træffe valg på uddannelsen
- Læringsmiljøer skal forbedres
- Kompetenceudvikling af medarbejdere
- P.t. har erhvervsskolerne meget svært ved at tackle gruppen af unge med svage kompetencer og problemer ud over det faglige niveau. Brug for nytænkning i forhold til flere forskellige modeller og justering af de nuværende
- Mesterlæreordning – fungerer ikke optimalt. Bør justeres til den svage gruppe

Kilde: New Insight

Flere af disse initiativer arbejdes der med på flere uddannelsesinstitutioner. Men kritikken går på, at initiativerne enten ikke er tilstrækkeligt udbredte på alle relevante ungdomsuddannelser eller også er der behov for justeringer/forbedringer af indsatsen. I forhold til mentorordningen bliver denne fra 2008 udvidet til at gælde alle uanset etnicitet. Det betragtes som positivt, da der også er mange etniske danskere, der kan have god brug for denne ordning.

Elementet om, at undervisningsformen skal tilpasses målgruppen, er værd at udvide, da der gemmer sig nogle interessante problematikker heri. For det første kan det opleves som dilemmafyldt, da der med reformen af erhvervsuddannelserne kom øget fokus på individuelt tilrettelagte forløb med ansvar for egen læring. Netop denne læringsform synes ikke optimal i forhold til de fagligt svage elever, da de netop har et øget behov for lærerstyrede forløb, og hvor elevernes læring

ikke fremmes af eksempelvis lærerfri timer, som der ellers gøres brug af. Der kan således også gemme sig en ressourceproblematik her i, idet det ikke er omkostningsfrit at erstatte lærerfri timer med lærerdrevne undervisningsforløb.

For det andet peger blandt andet teknisk skole på, at lærerne har meget vanskeligt ved at tilpasse undervisningsformen til den nye målgruppe. Det gælder særligt den lærergruppe, der har haft håndværket som indgangsvinkel i undervisningen, og som ikke har et særligt stort didaktisk beredskab i forhold til pædagogiske læringsformer. Det kræver derfor igangsættelse af kompetenceudviklingsforløb.

Netop kompetenceudvikling har forskellige erhvervsskoler peget på som et vigtigt element, hvis lærergruppen skal blive bedre til at håndtere en svagere og mere udsat ungegruppe. Der er i den forbindelse peget på, at globaliseringspuljen netop åbner for at kunne igangsætte sådanne kompetenceudviklingsforløb. Det største problem lige nu ligger derfor ikke i at finansiere et kompetenceudviklingsforløb til medarbejderne, men i at tiltrække erstatningsarbejdskraft for de medarbejdere, der skal have kompetenceudvikling. Dette er et fænomen, som skolerne har oplevet gennem den sidste tid, hvor arbejdsløsheden er faldet betragteligt, og det opleves som et større problem. Netop mangel på kvalificeret erstatningsarbejdskraft er argumentet for, at der eksempelvis på Niels Brock ikke gennemføres kompetenceudvikling af medarbejdere i det omfang, der er nødvendigt og ønskeligt.

Et sidste element, der skal tages op, er udvikling af mesterlæreordningen. Der er næsten enstemmigt blandt tænketankens medlemmer blevet peget på, at mesterlæreordningen i dens nuværende form mest af alt er til ressourcestærke elever i stedet for til resourcesvage. Dette er overraskende alt den stund, at ordningen bygger på en langt højere grad af praktisk arbejde i stedet for undervisningsforløb på "skolebænken". Mesterlæreordningen går kort fortalt ud på, at grundforløbet på erhvervsskolerne kan erstattes af oplæring hos en mester/virksomhed. Før start på hovedforløbet bliver eleverne kompetencevurderet af skolen og virksomheden. I forbindelse med mesterlæren får eleven en kontaktlærer tilknyttet, og der udarbejdes en uddannelsesplan for forløbet af mester, uddannelsesinstitutionen og eleven.

Mesterlæreordningen kritiseres for at overlade for meget ansvar til mester, og at disse mestre ikke altid er lige godt forberedt på til at varetage ansvaret for, at eleverne får den læring, der er påkrævet. Resultatet er derfor, at det kun er de stærke elever, der kan klare et sådant forløb, idet det netop indebærer, at der lægges meget ansvar over på eleven selv. Det tyder på, at der måske bør ses på, hvordan der kan arbejdes med at forbedre virksomhedernes/mesters evner i forhold til en bedre faglig understøttelse af eleverne. Derudover efterspørges en løsning på, hvordan man kan fastholde fokus på, at mesterlæren ikke er billig arbejdskraft men et uddannelsesforløb, hvor eleven skal have en særlig hjælp, støtte og vejledning. Disse forhold kunne med fordel udvikles i et samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder, således at der kan findes løsninger til gavn for eleverne, men også løsninger som er gangbare i praksis.

9.3.2 Forslag til indsatser i overgangen fra ledighed til uddannelse

---

Et af de gennemgående forhold, som vi er stødt på i undersøgelsen, er de udsatte unges mangel på voksenstøtte. Mange af de unge, som har vanskeligt ved at gennemføre en uddannelse, er ofte kendetegnede ved, at de har lidt et varigt afsavn af voksenstøtte undervejs i barndommen og ungdommen. Derfor er der også af flere peget på, at det kunne være virksomt, hvis de unge fik tilbudt en individualiseret indsats, så de unge ikke skulle gennemgå det ene forløb efter det andet, hvor vok-

senrelationerne udskiftes jævnlige. Flere af beskæftigelsesmedarbejderne beretter om, at de oplever, at de i en periode udgør den mest stabile voksenkontakt for de unge.

Det er i dag sådan, at de unge principielt har den samme U&U-vejleder, indtil de er 25 år gamle. Noget tyder dog på, at det ikke er tilstrækkeligt. Det kan enten skyldes, at det ikke anvendes i tilstrækkeligt omfang af de unge, eller at der måske er behov for, at den gennemgående person i højere grad kommer fra nogle andre institutioner. Endelig kan det skyldes, at der kan være en vis indkøringsperiode med ordningen, og mange af de unge i gruppen mellem 18 og 30 i dag ikke har fået gavn af ordningen endnu. I vores undersøgelse har ingen påpeget, at U&U vejlederne fylder meget i forhold til at hjælpe den unge med at navigere rundt i de forskellige systemer. Måske fordi ordningen er tænkt for snævert ind i forhold til uddannelse, og at der eventuelt ikke ydes hjælp til de øvrige problemstillinger, som den unge kan komme til at stå overfor. Det er ikke noget, som undersøgelsen har belæg for at sige noget klart om.

Beskæftigelsesmedarbejderne peger på, at et forslag om en fast gennemgående kontaktperson fra det kommunale system, der kan tage hånd om de unge og følge dem den første tid, bør overvejes. Denne person kunne eksempelvis komme fra jobcentret, beskæftigelsescentre eller andre aktiveringsinstitutioner, som har forløb, hvor den unge er gennem længere tid. De kompetencer, der her efterspørges, er kompetencer i at vejlede og rådgive den unge i forhold til personlige, sociale, økonomiske og faglige problemstillinger. I undersøgelsen er vi stødt på eksempler, hvor de unge har kontaktet medarbejdere, som de har haft stor tillid til på beskæftigelsescentret, efter at de unge er holdt op på centret. De unge har eksempelvis haft store problemer i forhold til den uddannelsesinstitution, som de er startet på og har ikke kunnet overskue disse problemer. Beskæftigelsesmedarbejderne har i disse tilfælde hjulpet de unge med at få styr på problemerne og har fået de unge til at opsøge de instanser, der har kunnet afhjælpe nogle af problemerne. I den forbindelse har der også været eksempler på forhold, hvor vejledningen på uddannelsesinstitutionerne kunne have været bedre – eksempelvis i forhold til de udmeldinger, der har været omkring udgifter til uddannelsen. Uklare udmeldinger har i nogle tilfælde bevirket, at de unge har været parate til at opgave uddannelsesforløbet.

En fast gennemgående kontaktperson til de unge kan være med til:

- at hjælpe den unge med problemer der går på tværs af forvaltninger
- at hjælpe de unge i den første tid på uddannelsen
- at udgøre en stabil voksenkontakt, der kan støtte, rådgive, vejlede og fastholde den unge.

10. Er et stærkt uddannelsesfokus altid løsningen?

I de foregående afsnit har vi haft fokus på forskellige veje til uddannelse. Og derudover på hvilke problemer der kan være forbundet med disse veje. Afslutningsvist vil vi komme med nogle betragtninger om, hvem et stærkt uddannelsesfokus har effekt for, og hvorvidt det virker på den svageste del af ungegruppen.

Der synes ikke at være tvivl om, at det store fokus på uddannelse til alle virker positivt på en stor del af ungegruppen. For nogle unge vil uddannelsespålægget være lige det skub, som de har brug for. Det er oftest de unge, der umiddelbart er i stand til at gennemføre en uddannelse, og som ikke har væsentlige problemer ud over manglende uddannelse og ledighed. Måske har de haft svært ved at vælge en uddannelse eller har haft det fint med at arbejde på café, i en børnehave eller andre steder som ufaglært. De har derfor gavn af det øgede fokus på uddannelse, og et pres om uddannelse er en brugbar måde til at få de unge til vælge uddannelse tidligere og at få dem ud af ledigheden på og ind på arbejdsmarkedet som uddannet arbejdskraft.

Gennem undersøgelsen synes det dog omvendt også at stå klart, at for nogle unge virker det stærke uddannelsesfokus næsten negativt. På jobcentret bliver alle unge mødt med et krav om, at de skal tage en uddannelse. Hvis den unge modsætter sig dette krav, kan den unge efter fire uger få halveret kontanthjælpen. Medarbejdere på jobcentret vurderer, at otte ud af ti unge udebliver fra den næste samtale, når de mødes med kravet. Disse unge finder derfor alternative forsørgelsesmuligheder, som kan spænde over arbejde (typisk ufaglært midlertidigt arbejde), forsørgelse fra familie/venner, sort arbejde samt i yderste konsekvens også kriminalitet. I nogle tilfælde også påbegyndelse af uddannelse naturligvis.

Det er ikke i sig selv problematisk, at så mange unge ikke kommer igen til den næste samtale. For nogle unge sker der en modningsproces eksempelvis via de forskellige arbejdsmuligheder, som de får adgang til. Og andre finder ud af, at de i virkeligheden allerede er klar til at tage en uddannelse.

Et stærkt uddannelsesfokus virker positivt på en del af ungegruppen

... men har ingen eller ringe uddannelseseffekt på den svageste gruppe af de unge

Men for andre unge – de særligt udsatte og svage unge – kan det stærke uddannelsesfokus vise sig problematisk. Der synes at være en gruppe af unge, som ikke får gavn af uddannelsespålægget, og hvor det i stedet kan medvirke til, at den unge bliver kastebold mellem forskellige systemer. Disse unge kæmper med problemer såsom ensomhed, svage faglige kompetencer, misbrug af forskellig karakter, psykiske problemer (som der ikke nødvendigvis kan sættes en særlig diagnose på), sociale og økonomiske problemer. De er typisk ”for stærke” til at blive friholdt fra kravene, men for svage til omvendt at kunne honorere kravene.

Skubbes disse unge ind i uddannelsessystemet, vil det sandsynligvis resultere i frafald – og dermed endnu et nederlag for gruppen. Det er en gruppe, som netop har brug for de førømtalte behandlingstilbud kombineret med en motiverende del,

som gør dem i stand til at reflektere over, hvilken vej de skal gå – og om de kan gå uddannelsesvejen. Men som medarbejderne peger på, så er der mangel på tilbud, der formår at koble disse perspektiver. Derudover er det frivilligt, hvorvidt den unge vil gå i behandling – og hvis den unge fravælger det, kan forløbet gennem jobcentret let resultere i, at den unge ikke er i stand til at honorere de krav, som medarbejderne ifølge lovgivningen skal stille til de unge. Det kan eksempelvis vise sig ved, at den unge ikke møder op til den aktivering, som er påkrævet, eller at den unge har for meget fravær. Det kan betyde, at den unge kan blive ramt økonomisk, idet medarbejderne kan vælge at trække i den unges kontanthjælp. For disse unge kan der i stedet blive tale om ”en ond cirkel”, der er svær at bryde, og som beskæftigelsesmedarbejderne kan føle sig magtesløse overfor.

Det er vigtigt at påpege, at det ikke er undersøgelsens resultat, at denne gruppe fylder meget i det samlede billede. Men det er omvendt en gruppe, som beskæftigelsesmedarbejderne med meget lidt succes kan arbejde med. Disse unge kan således risikere at gå flere år i forskellige tilbud, som de deltager mere eller mindre i, men hvor der ikke synes at være den store progression.

Ydermere er det vores vurdering, at der eksisterer en mellemgruppe af unge ledige, der har problemer i varieret grad, som gør det svært for de unge at kapere det meget direkte uddannelseskraft, som de bliver præsenteret for. Disse unge har brug for at få oprustet deres faglige, sociale og personlige kompetencer, før de er klar til et uddannelsesforløb. Herudover har de typisk brug for at få en mere grundig afklaring i forhold til uddannelsesvalg og fremtidige jobmuligheder for at få et realistisk og praksisnært billede på dette, da gruppen ikke nødvendigvis har et tilstrækkeligt kendskab til uddannelsesmuligheder og egne evner i forhold til uddannelse. Derudover kan gruppen også have behov for at få styr på deres økonomiske situation, og på hvordan de kan kombinere et uddannelsesforløb med eksempelvis afbetaling på gæld. Denne gruppe vil med stor sandsynlig afbryde et uddannelsesforløb, hvis de begynder inden, at der er taget hånd om deres problemer. Gruppen er nemlig kendetegnet ved, at disse problemer fylder meget i bevidstheden - og har også været årsag til, at de er stoppet uddannelsesforløb tidligere eller slet ikke er kommet i gang med en uddannelse. Det betyder altså, at for mange af de unge er der en lidt længere vej til uddannelse, og det er vigtigt, at jobcentret ikke forhaster sig i ønsket om at få så mange unge som muligt i gang. De unge har brug for omveje i form af opkvalificering af det faglige niveau og løsning af personlige og sociale problemer, før de bliver klar til uddannelse. Det kan for eksempel ske via de forskellige typer af forløb, som vi har præsenteret i rapporten.

Undersøgelsens overordnede konklusion er, at en del unge profiterer af det stærke uddannelsesfokus, enten ved at de med det samme kommer i gang med en uddannelse, eller at de via forløb får styr på deres problemer og uddannelsesønsker. Omvendt har uddannelseskraft ringe eller ingen effekt på en restgruppe af svagere unge i forhold til uddannelse.